RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 107(XV) Datum: 25.5.1972.

OBSAH

zč (Svobodné slovo)	Protest spisovatelů	str. 2
(by) (Svobodné slovo)	Byla kednou filmová hvězda	str. 2
Hugo SCHREOBER (Večerní Praha)	Od pultu k samoobsluhám	str. 3
red.čl. (Večerní Praha)	Sdělovací prostředky ve službách lidu	str. 4
red.čl. (Večerní Praha)	Krédo socialistického novináře	str. 5
pl (Večerní Praha)	Valutář	str. 5
Vladislav HOLEČEK Miloš KOLISKO (Večerní Praha)	Z nadhledu i podhledu o členských schůzích ve stranických organizacích	str. 6
Adolf GINTER (Večerní Praha)	Dvacetpět minut	str 7.
Stanislav STANĚK (Veeerní Praha)	Prý jim šlo také o suverentní objektu	str. 9
Pplk. Jiří KOPECKÝ (Svět práce)	V zájmu evropské bezpečnosti	str. 9
smik (Praha)	Rozhovor v ateliéru	str. 10
Michaela SOLAROVÁ (Praha)	Pedagogové o socialistické pedagogice	str. 11
Ivana ZAJICOVÁ (Praha)	Květinou proti práškům na spaní	str. 12
Ing. Vladimír WACKER (Život strany)	Hospodářská spolupráce států RVHP a socialistická ekonomická integrace	str. 13

SVOBODNÉ SLOVO, 18. května 1972, str. 4. 2(107)XV

Protest spisovatelů

Výbor Svazu českých spisovatelů vydal prohlášení k nedávnému rozhodnutí prezidenta USA o blokádě a nuvém bombardování VDR. „Za nejastřejí odsuzujeme válku, kterou vedou USA proti vietnamskému lidu a ostatním národům Indočíny. Akt vlády USA je důkazem bezvýchodnosti a bezmoci imperialistické agrese proti mírumilovné zemi a nemůže vést k ukončení války. Protestujeme proti této politice vlády USA a proti bezprikladnému porušování mezinárodního práva. Všechny naše sympatie patří bojujícímu vietnamskému lidu, který jediný má právo rozhodovat o své zemi a o svém osudu," konstatuje se mj. v prohlášení. zš

70

SVOBODNÉ SLOVO, 19. května 1972, str. 4.

Byla jedna Lamarr dvě hvězda

JSOU FILMY, na které divák jde, aby se nechal podmanit velkým uměním, fantazií a nadáním autora, režiséra, kameramana nebo herce; jsou filmy, na které se jde hrou do kina, aby opět spatřil známého, jehrdiného film. herce, filmovou hvězdu. Samozřejmě, že hranice mezi filmovým uměním a filmy hvězd je nepřesná a oba tyto světy mnohdy splývají, ale rozdělení obecenstva na umělecké a filmovky hvězd je dost ostré, přirozený důsledek základního vztahu člověka k filmu buď jako k široké frontě prostředků na využití volného času nebo jako k výlučně zábavné složce v našem životě. Předválečný film podporoval především druhou možnost, navazuje na okouzlení technikou, pohybovým obrazem, později zvukem a konečně barvou na velkém plátně v tele kině. Tehdy se také zrodily první filmové hvězdy, ve třicátých letech jich už byly stovky a jako krásná póza charakterizovaly vzdychy hned celé řady filmů, profily filmových úředen. standard zábavy a podivané. Z našeho filmu, omezeného zahraničním velkomonopoly jen na domácí obecenstvo a později po nástupu zvuku handicapovaného navíc poměrně neznámou řečí, se hvězd, které by přesáhly ani za hranice, zrodilo velmi málo.

JEN ANNY ONDRÁKOVÁ, původně mladičká baletka v divadle, proměnila jako půvabný evropský protějšek Američanky Ficklordové, osvětlující trochu přílš uvolněnou domácí a pomokud afektovaný typ „festival" tehdejších filmových hvězd, natočila po devětadvacet němých filmech dosa je režiséry Krčmarským, Fričem, Kolárem, Rovenským, Antonem, Plívovou a především Lamačem sérii filmů v Německu, Rakousku, Francii a Anglii (s Hitchcockem). Šťastně překonala nástup zvuku a pokračovala v kariéře dál jako jedna z nejpopulárnějších lyrických komediálních hvězd západoevropského filmu, které několikrát se vrátila do Prahy, aby hrála ve filmech Fričových a Lamačových, ale jejím světem byla už především dějiště tehdejšího filmového průmyslu v Německu a Rakousku.

ČEŠTÍ FILMOVÍ historici označují Annu Ondrákovou s režisérem Lamačem, tehdejším scénáristou Wassermanem a kameramanem Hellerem za „silnou čtyřku" našeho filmu dvacátých let. Ale i německé filmové dějiny se hlásí k Ondrákové jako k jedné ze svých nejpopulárnějších hvězd předválečné éry, je citována a různých prostudých světových přehledech, stejně jako její věrný soupeník a nepochybně tvůrce jejího úspěchu, režisér Karel Lamač. Před začátkem války se navždy rozešla Ondráková do manželství s rakouským kapelníkem Schmellingem, Lamač do emigrace v Anglii.

POSLEDNÍ FILM ČSTMI spolu natočili v roce 1947, ale Karel Lamač se toho už nedočkal. Hvězda Anny Ondrákové zůstala tedy přisouzena jen předválečné kinematografii.

OSTATNĚ, podivný rozmach filmového průmyslu v mnoha osvobozených zemích a intelektualizace filmu, jeho neobyčejný růst jako umění, přinášejícího myšlenky společného a společenského pokroku, ponechal uhrozit šanec filmových hvězd. Možná, že by sláva Anny Ondrákové musela předhnout a hasnout, zatímco takhle nám září stále jako skromá průkopnice ve vzpomínkách, které při příležitosti jejích nedávných sedmdesátin ožily příjemně a milé a rády se k půvabné paní daleko do jejího tichého domova v Hollenstedtu nedaleko Hamburku. (by)

VEČERNÍ PRAHA, 16. května 1972, str. 4. 3(107)XV

Od pultu k samoobsluhám

Dávno již skončila čapkovská idyla bodrých policejních radů a kasařů z povolání, chmatáků a zlodějíčků nejrůznějšího ražení. Dávno také zmizely periférie chuďasů, brlohy nezaměstnaných a laciné vývěsní tabule předměstských hokynářů. Zločin z bídy, zoufalství a sociální nejistoty vymizel z trestních rejstříků. Přesto krádež je ještě stále častým námětem soudního jednání.

V samoobslužných obchodech byla odstraněna dělicí čára mezi prodávajícím a kupujícím, zmizel klasický pult, za kterým se rozkládala nedotknutelná říše zboží. Moderní prostorné samoobsluhy nabízejí a přímo svádějí zákazníka, aby bral zboží do rukou, prohlížel a hodnotil, vybíral a zvažoval, aby se mezi zbožím ztratil, je to neobvyklý pocit probírat se lesklými obaly a barevnými krabičkami. V anonymním prostředí moderních samoobsluh, které v posledních letech vyrostly ve městech a na venkově jako houby po dešti, hledají však někteří zákazníci laciný zdroj obohacení.

Nikdo se již nepamatuje, kde se ta první samoobsluha najednou objevila. Bylo to v Praze v roce 1955. A skutečně první samoobsluha otevřená na Žižkově v Husitské ulici vyvolala u zákazníků neobvyklý zájem. Na tuto novinku, do té doby známou jen z ciziny, se jezdili dívat zvědavci až z Moravy. Co zde bylo nového? Především rychlejší a jednodušší obsluha. V prvních dobách, kdy skutečně samoobsluhy byly ještě zvláštností, měli pracovníci potravinářských obchodů plné ruce práce. Chyběly pokladny i ženy, které by je obsluhovaly, chyběl široký sortiment baleného zboží, a tak se často stávalo, že místo aby prodavači obsluhovali a radili zákazníkům, musili ve skladištích rozvažovat a balit výrobky. Po samoobsluhách s potravinami přišly první samoobsluhy se zeleninou a dnes už máme samoobsluhy i s obuví. Samoobsluha začíná vytlačovat pomalu klasický prodej. To potvrzuje především peněžní obrat, který v potravinářských obchodech se samoobslužným provozem činí již 54 %. Každá nová věc je přijímána s nedůvěrou. Spotřebitelé se nejdříve cítili v nových prostorách zaskočeni, když k tašce přibyl nákupní košíček. Dokonce měli pocit, že je někdo hlídá a podezírá. »V současné době by se někteří prodavači vrátili ke klasickému pultu, je těžké dělat v obchodě policajta, je to až nepříjemné. Lidé jsou na to někdy velmi alergičtí,« říká M. Horák z ředitelství pražského Pramenu. »Návštěvnost samoobsluh neustále stoupá a vystavené zboží svádí zákazníka ke krádeži. Jak stoupá obrat, množí se i krádeže. Ne snad proto, že by lidé více kradli, ale příležitost dělá zloděje. Některé velké obchodní domy na Západě dokonce ohlásily úpadek, protože množství krádeží vzrostlo až na 15 % z celkového obratu. Obchodníci se brání stoupající nepoctivosti zaváděním moderní techniky: televizními kamerami, magnetickými štítky na zboží, větším počtem detektivů. Tyto starosti v Praze nemáme.«

V pražských obchodních domech a samoobsluhách se nestává, aby někdo odcizil housky či chléb, ztrácí se především luxusnější zboží, kterým si nepoctivci přilepšují: čokoláda, lihoviny, káva, máslo... Někteří výtečníci se na krádeže dokonce specializují. »Specialisté« nelitují času na všívání kapes a háčků do oděvů, tak aby byly přesně na rozměry balíčku čokolády či láhve rumu. Proč vlastně zákazník krade? Neskrývá se za tím touha po vzrušujícím získání zboží zdarma, nevyřizuje si kupující svoji špatnou náladu, zlost či roztrpčení tímto způsobem s celou společností? Valná většina zlodějů je dobře sociálně situována, dokonce mají s sebou i potřebné peníze, mohli by si zboží koupit. Pokladní projde pod rukama denně až jedna tuna zboží, přitom prožívá neustálé napětí, aby cena souhlasila s nákupem.

Zloděje musí chytit personál — jak se říká — přímo na [illegible]kách. Přistižení většinou zapírají. Nabízejí stovky i tisíce jenom za to, aby s nimi nebyl zaveden kárný proces. Nejlepším prostředkem proti krádežím by bylo podle názorů zaměstnanců zveřejnění jména pachatele v příslušné prodejně. Třebaže se ve velkých samoobsluhách odcizí za den zboží až za 100 Kčs, je to jen nepatrný zlomek obchodního obratu. Skutečně se jedná jen o bílé vrány z tisíců poctivých občanů. V nových velkoprostorových prodejnách krádeže pomalu mizí. Zabraňují jim i vtipná a nenápadná zařízení, která slouží personálu k větší kontrole prodejního prostoru.

Samoobsluhy vyhrály na plné čáře bitvu s klasickým obchodem. Na těchto místech se střetává nová morálka se starými předsudky a zvyklostmi. Krádež bude také patřit mezi nepoužitelnou veteš minulosti, snad o to více, že ji nikdo již nemá zapotřebí.

Hugo SCHREIBER

VEČERNÍ PRAHA, 16. května 1972, str. 1. a 3. 4(107)XV

Sdělovací prostředky ve službách lidu

V předvečer sjezdu novinářské obce

Praha (pp). Celostátní sjezd Svazu československých novinářů klepe hlasitě na dveře. Už zítra se sejdou delegáti z celé republiky, aby udělali tečku za téměř třemi léty mravenčí práce, která se vyznačovala poctivou snahou vrátit sdělovacím prostředkům jejich dobré jméno.

Při této příležitosti jsme položili několik otázek tajemníkovi Ústředí novinářů ČSSR Ing. Marcelu Nolčovi.

Redakce: Jaké jsou předpoklady k úspěšnému jednání sjezdu?

Základní předpoklady pro konání sjezdu byly vytvořeny skutečností, že si žurnalisté v posledních dvou letech znovu získali důvěru široké veřejnosti. Je pravda: Chvíli trvalo, než lidé poznali, než uvěřili, že skončila nechvalně známá éra honičky za senzacemi, že zkonsolidované sdělovací prostředky chtějí své čtenáře, diváky a posluchače informovat pohotově a seriózně.

Redakce: To nebyla malá práce...

To v žádném případě. Ale novináři se jako jedni z prvních dokázali čestně postavit k vlastním chybám, ke kterým došlo v krizovém období 1968—1969. Po dubnovém plénu ÚV KSČ v roce 1969 zhodnotili žurnalisté poctivě skutečnou situaci v novinářské obci a udělali si ve vlastních řadách i ve vlastní organizaci pořádek.

Redakce: Lze označit výsledek práce Svazu za potěšitelný?

Ano. Dnešní členové Svazu mají všechny předpoklady a podmínky k tomu, aby plnili poslání socialistického novináře.

Redakce: Co ty od sjezdu očekáváš?

Určitě ne žádnou senzaci. Sjezd se stane nástupem do každodenní novinářské práce. Pokud lze ovšem novinářskou práci »klidnou« nazvat.

Redakce: Budou po sjezdu kladeny na žurnalisty zvýšené nároky?

Ty už vyplývají z usnesení XIV. sjezdu KSČ, a je to první předpoklad zvýšení profesionální úrovně sdělovacích prostředků, což znamená zvýšení profesionální úrovně každého novináře.

Redakce: V čem vidíš smysl novinářské práce?

V první řadě: Novináři nedělají noviny sami pro sebe, ale pro širokou veřejnost, informace musí tedy odpovídat zájmu čtenáře. Nechceme dělat noviny sami. Ale chceme poskytovat příležitost dělnickým a rolnickým doplňovatelům a socialistické inteligenci. Je třeba také věnovat mimořádnou pozornost doplňům čtenářů, jejich stížnostem, kritice a názorům k současné situaci. Samozřejmě stížnosti, připomínky, názory a kritiku důsledně a odpovědně vyřizovat. Materiály musí být pohotové, atraktivní a seriózní. Čtenář, divák a posluchač jim musí rozumět, musí mu být blízké. Ve zkratce řečeno je třeba neustále se učit a zdokonalovat v »řemesle«.

Redakce: Co bys řekl na adresu sdělovacích prostředků?

Znovu opakuji: Musí sloužit veřejnosti. Proto se klade mimořádný důraz na požadavek, aby ve Svazu byli organizováni lidé čestní, profesionálně zdatní, oddaní socialistickému a komunistickému hnutí. Etika socialistického novináře jim musí být zákonem.

VEČERNÍ PRAHA, 17. května 1972, str. 1.

Krédo socialistického novináře

Dnes odpoledne se v sále Slovanského domu v Praze sešel k dvoudennímu jednání VI. řádný sjezd československých novinářů. Před československou žurnalistikou stojí úkol prohlubovat vedoucí úlohu strany, účinně osvětlovat její politiku, bojovat za její uskutečňování, prosazovat principy proletářského internacionalismu, jejichž základním kamenem je přátelství a spojenectví se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi i podpora spravedlivého boje národů za svobodu a sociální pokrok.

Ústy M. Marka, dosavadního předsedy Ústředí čs. novinářů, zaznělo ve zprávě o činnosti naléhavě krédo socialistického novináře, k němuž se i my plně hlásíme:

Novinář nemůže být nezávislou osobou s výsadním postavením, protože jeho práce je naskrz společenská. Je zodpovědný nejen vlastnímu svědomí, ale straně a socialistické společnosti. Rozvoj novinářské osobnosti je možný jedině ve službě společnosti. Budeme se vždy hrdě hlásit k tradicím dělnického revolučního tisku... Vynaložíme všechny síly na to, aby náš socialistický tisk tyto revoluční a bojové tradice socialistického tisku i novinářů revolucionářů nadále rozvíjel.

Večerní Praha

VEČERNÍ PRAHA, 17. května 1972, str, 5.

Valutář

Letištní hala je plná zvláštní atmosféry. Cestovního ruchu, rozechvění z očekávaných dálek a poznání cizích krajů, tušených prožitků a setkání. Lidé se vítají a loučí, poznávají a rozcházejí. Letištní hala je hučící křižovatkou osudů a pro někoho i vytouženou příležitostí k sobeckým zájmům.

Ale jsou tu také orgány pořádku, ochránci zájmů společnosti. Především celníci. Dovedou rozeznat běžný neklid cestujícího od nervozity z možného objevení utajovaného zboží.

Tak třeba právě tenhle muž: k celní kontrole se blíží až moc nenápadně a nezaujatě — má výraz potlačených pocitů nejistoty. Stačí několik strohých otázek a muži se zachvějí ruce, čelo se zrosí potem. Sáhne pro kapesník — a ejhle: vysype se cizí měna.

Před soudem stojí třicetiletý výtvarník, obžalovaný pro přečin proti zájmům socialistického hospodaření. Doznává. Při návštěvě příbuzných ze zahraničí obdržel od nich darem valuty v celkové hodnotě téměř 3000 korun. Měnu nepřihlásil, nenabídl státu, jak bylo jeho povinností, ponechal si ji a chtěl ji vyvézt do Anglie, aby tam pro sebe nakoupil věci potřebné pro výtvarnou činnost.

Protože šlo pouze o pokus, polehčovalo obviněnému, že se doznal, že jinak žije řádným životem; soud mu tedy uložil trest jedinný: propadnutí cizích valut. Výtvarník si nestěžuje, trest přijímá. Pochopil, že cizí měnu je sice možné přijmout jako dar, ale je třeba ji přihlásit a nabídnout státu výměnou za naše peníze. Z cizích valut má mít prospěch celá společnost, ne jen jedinec.

pl

Beseda nad několikerým plénem městského výboru KSČ

Z „mnadhledu i podhledu“ o členských schůzích ve stranických organizacích

Proč ten důraz ☐ čin a prostředek ☐ je deset konkrétních úkolů? ☐ Administrování nebo stranická disciplína?

Ne nedávném plénu městského výboru KSČ silně zazněla tato myšlenka: V městské stranické organizaci musíme pozvednout úroveň členských schůzí na úroveň úkolů, které mají komunisté v současné době plnit. Desátá obvodní organizace strany zaznamenala v posledním období růst účasti na členských schůzích. Zatímco v roce 1970 činila v průměru kolem 60 % a v uličních organizacích ještě méně, letos se výročních schůzí v závodních organizacích strany zúčastnilo 81,5 % komunistů a v uličních organizacích 63,5 %. Průměr za první tři měsíce činil v závodních organizacích 74,5 procenta. Příčinou je větší péče výborů o obsah schůzí a organizování účasti i pozornost, kterou hlavně od loňského roku věnuje této problematice obvodní výbor strany.

Přesto i pro něj nadále platí, co bylo řečeno na plénu městského výboru KSČ. V besedě s vedoucím tajemníkem OV KSČ v Praze 10 Vladislavem Holečkem jsme si chtěli proto odpovědět zejména na dvě otázky: p r o č byl tento úkol zdůrazněn a j a k ho splnit.

Proč se právě zdůrazňuje členské schůze na úroveň úkolů a ne třeba aktivitu každého komunisty?

Protože ta aktivita musí mít svůj zdroj, začátek a také správný obsah, řekněme správně zaměření. A to všechno může dát jen dobře připravená, navštívená a prožívající členská schůze.

Cílí musíme správně chápat smysl úkolu, který formulovalo plénum městského výboru: dobře připravená a navštívená členská schůze není pro organizaci cílem snažení, ale nejvýznamnějším prostředkem pro vysokou aktivitu organizace i každého komunisty při uskutečňování současných stranických úkolů.

Ano. Pochopí-li výbor význam schůze jako cíl svého snažení, pak se stane, že ukládá nekonání schůze tím, že se musel v závěru měsíce plnit plán; místo aby závěry členské schůze pomohly plán splnit.

Strana při uskutečňování každého úkolu potřebuje, aby bylo v organizacích jasno, jaký to je úkol, co konkrétně pro ně z něj vyplývá a v jakém pořadí naléhavosti a co pro to musí každý člen organizace učinit.

Tedy vlastně jde o sjednocování myšlenkové a potom i z ní vyplývající organizátorské?

Jistě. Jinak se může stát, a také stává, že mezi komunisty jsou na úkol rozdílné názory, což pak zákonitě zeslabuje akční sílu celé organizace. A zpětně, neplní-li členská schůze své poslání, i účinnost kontroly.

Někdy chápou výbory organizací členskou schůzi převážně jen jako orgán, který bere na vědomí (anebo třeba i nesouhlasí) výčet z jejich činnosti; hlavní organizátorskou práci uskutečňují samy.

A to je nesprávné. V domnění, že je to pro ně snazší, sdělují úkoly „pohůdkově“ na členské schůzi, vyprazdňují nesprávné názory a rozdělují úkoly na všechny komunisty. Tím umrtvují aktivitu organizace a ostatní její vliv na celý prostředí kolektiv, členy organizace bez konkrétního úkolu vedou až k pohodlnické pasivitě.

Připomenul jsi konkrétní úkol. Slyšel jsem takový názor: Chybí nám kampaň jako byly třeba loňské volby. Ty dovedly zaktivizovat každého komunistu. Jenže co teď?

Ale takovou „kampaň“ si přece může a dokonce musí vytknout každá organizace i teď. Čepak to je malý úkol splnit státní plán, vypořádat se s ochranou životního prostředí, nedostatkem pracovních sil a podobné i s problémy v jiných společenských oblastech? Kolik to je pro každého komunistu konkrétních úkolů, jaká uspokojení jim může přinést jejich vyřešení!

Myslím, že už jen těch několik myšlenek napovídá dost o tom, proč je nutné, aby členské schůze byly dobře připraveny účastnově a zabezpečena na ně co nejvyšší účast, proč tedy na tento úkol klade městský výbor strany v současné době takový důraz. Jak to chcete uskutečňovat vy?

Řada problémů se schůzovou činností společných jsme již řešili. Svědčí o tom růst procenta účasti na schůzích i třeba ten fakt, že za poslední tři měsíce se v našem obvodě nesešla v jednom měsíci jen jedna členská schůze. Je ovšem za tímto faktem skryta soustavná péče našich instruktorů o výbory organizací, i skutečnost, že zvýšená pravidelná na předsednictvech výbory organizací, v nichž není situace po této stránce uspokojivá, že v posledním měsíci se opakovalo 26 schůzí, na nichž byla malá účast, že vedeme výbory organizací, aby si zvaly komunisty, kteří nepřišli na schůzi, anlž byli omluveni.

Teď jsme se dostali k jednomu problému. Tato správná opatření označují někteří členové strany jako administrativní. Zřejmě si popletli pojmy...

... mezi administrováním a stranickou disciplínou. Neúčast na členských schůzích nebo nekonání schůzí je porušením stanov strany. A z porušování stanov strany je nutné vyvozovat závěry, neboť jde o akceschopnost a jednotu strany. Schovávat vlastní pohodlnost za fráze o administrativním postupu je jen matení pojmů, které nemůžeme připustit. Mluvíme-li o významu členských schůzí, musí si každý komunista uvědomit, že pro něj i z toho smyslu vyplývají ze stanov určité povinnosti.

Jsou to vlastně dvě od sebe neoddělitelné stránky jedné věci: péče výboru organizace a obvodního výboru o dobrou úroveň členských schůzí i plnění povinností každého komunisty.

V tomto smyslu budeme dále věnovat soustavnou pozornost schůzové činnosti. Jsme si také vědomi, že ve funkcích členů výboru je řada nových soudruhů bez praktických zkušeností. Pro ně pořádáme školení, jejich organizacím bude věnovat obvodní výbor, jeho členové a aktivisté, prvotadan péči.

Chceme docílit, aby organizace zavedly do stranické práce pevný systém účelně pravidelného „režimu týdne“, v němž budou určité dny vyhrazeny určité práci tak, aby se věci se schůzemi počítalo, aby se na ten den neorganizovaly služební cesty, aby se dělníkům-komunistům ve směnných provozech umožnila na ně účast atd.

Zvýšit pozornost věnujeme novým kandidátům strany a jejich výchově, neboť i oni nám musí pomoci dobře ovlivnit atmosféru na členských schůzích. Ale to už by bylo téma na další besedu.

S vedoucím tajemníkem Vladislavem Holečkem besedoval Miloš Kolísko

Dvacpět minut

Co jste dělali v minulých dnech přesně v devět hodin? Pokud jsem vás zahlédl, vybírala jste si v Celetné ulici sandálky. A vy jste z branické pošty telefonoval, že na vaší zahradě to vypadá, že budete mít na podzim radost z ovoce. A vy jste skládal maso a řekl řeznici: »Nosil bych vás v náručí, než bychom si koupili — kočárek.« V devět hodin? Jako obyčejně, jako obyčejně! *A v starém orloji to opět cinká, svůj boháč ždímá měšec a smrt kývá a dál se valí nový, silný život* (Jaroslav Vrchlický).

A přece ty deváté hodiny vstoupily v otřesné dějiny. Ženy šly pro příděl rýže a banánů. Děti se učily násobilce. V nemocnici se rodily další... A v devět zmizel obchod s přídělem rýže. Začala hořet nemocnice. Ženy už nedošly, kam měly namířeno, a nikdy nedojdou. Bylo a je to v Hanoji a jiných městech Vietnamské demokratické republiky. Několik tisíc tun bomb udělalo svou ničivou práci. Pouhých dvacet pět minut...

Představte si, že tam čekají na léky. Od nás. Loď je někde u Tonkinského zálivu. Americký admirál oznamuje: »Potopíme každou loď, která poveze náklad do severovietnamských přístavů.« Jsou ochotni potopit každou loď, která veze pomoc, prášky utišující bolest, obvazy zastavující krvácení — po zranění americkými bombami. Před oči veřejnosti předstupují američtí generálové a admirálové jako válečníci, kteří nejmodernější vojenské prostředky, výkřik proslavené techniky, používají proti neozbrojeným ženám, dětem, starcům, neboť v severovietnamských městech tvoří civilní obyvatelstvo. Muži jsou na frontě...

Člověk to nemůže pochopit. Zalistujme si v Mocenské elitě amerického humanistického sociologa Millse: »Nejdramatičtějším symbolem velikosti a formy vojenské struktury je Pentagon. Toto betonové a vápencové bladiště skrývá organizovaný mozek amerických prostředků násilí. Největší úřední budova na světě... Jeho 17,5 mil chodeb, 40 000 telefonních linek, 15 mil potrubní pošty, 2100 rádiových spojení spojuje 31 300 obyvatel Pentagonu mezi sebou navzájem i s celým ostatním světem.«

Možná že bylo právě devět hodin. (Telefonovala jste: »Ve čtyři mě čekej, půjdeme na Staroměstské náměstí, co říkáš?«) Několik důstojníků Pentagonu mělo před sebou tlustý svazek poradce amerického presidenta Henryho Kissingera. Listovali v něm: »Generální štáb tvrdí, že jedna létající pevnost B 52 může shodit třicet tun výbušnin. Výsledky jsou chabé, v průměru to zabije dva a půl člověka.« »Pane plukovníku, haló, oni se porou se sekretariátem ministra národní obrany. Ten tvrdí, že mají vypočteno, že na zabití jednoho Vietnamce se potřebovalo 45 tun.« Tyto údaje jsou v knize Nacional Security Study Memorandum. Mills o nich říká: »Jakožto lidé mocní se snaží dosáhnout vlivu — někteří způsobem značně arogantním, jiní způsobem vychytralým — protože je těší uplatňovat moc...«

A tak tedy president rulnuje státní pokladnu v zájmu svého příštího zvolení a kašle na šest miliónů nezaměstnaných. Generálové se prosazují stále víc a víc do pozice, z které mohou zasahovat do osudů světa, a z leteckého průmyslu společnost Boeing má za rok 1971 zisk 22 miliónů, Lockheed 11 miliónů, z chemického průmyslu Du Pont 348 miliónů, z elektroprůmyslu General Electric 470 miliónů, z naftařského průmyslu Texaco 903 milióny. Tato čísla uvádí časopis amerických podnikatelů Business Week. V posledních číslech se potěšil, že za letošní čtvrtletí jsou zisky ještě lepší... Pro zajímavost: Der Spiegel uvedl, že americká národní rada církví zkoumala ve velkých obcích katolíků, protestantů a židů, kam investují peníze, aby jim přinesly zisk, který jim pomáhá »plnit náboženské poslání«. Závěr: Obce nakoupily akcie a cenné papíry podniků, jejichž prosperita je ryze závislá na válce. Zpráva říká: »Pro církve jsou tyto investice velkým byznysem a tvoří důležitou část jejich majetku. Ve špatném roce 1971 dostaly církve ze zbrojení a války na dividendách částku 6 miliónů dolarů.«)

V 16.00 hodin si jdete užít dne na Staroměstské náměstí. *Tu samo slunce bombarduje zem, až začne hořet jedním plamenem, a všichni táboříme v polním stanu ohně* (Vilém Závada).

V 16.00 hodin nalétají obři pevnosti B 52 s nákladem třiceti tun trhavin v každém letounu a podle Pentagonu znamená jejich výbuch »zabití dva a půl člověka«. Člověka jako my. Člověka, který už léta nese tíhu boje i za nás, poutá nepřítele na sebe, a ten si nemůže dovolit uplatnit v Evropě tisíce atomových náloží, uložených ve skladištích »svobodného světa«.

Na 750 000 čtverečních kilometrech této krásné země je v 16.00 hodin 25 minut smrti pro lidi jako my...

Adolf GINTER

Mohl to být před čtyřmi lety snad i karneval, kdyby ovšem nešlo o samu existenci socialismu, i o životy lidí, kteří odmítli se zúčastnit »mamraje« a přijmout nějakou předem určenou roli. Tenkrát se kdejaký hochštapler tvářil vpravdě lidsky, pan Blažek rozdával v Literárních listech odpustky i zatracenky, dokonce napomínal i čerstvě dosazené vůdce lidu, a v téže redakci, přeplněné výpary znešvářovaných nápojů, se vyráběly manifesty, rezoluce a kupodivu i vysoce progresivní i literární díla, na stolce ministerský se po delším odpočinku usadil úspěšný zahrádkář, kterého vzali na milost. Někteří bývalí přední svazáci dupali úplně nové kolečko a ze všavy kocovinou posedlých spasitelů a obroditelů společnosti hlásily jejich vlastní, velmi často však od západních ideologů a ekonomů opsané požadavky a sliby, jako tento: ... Za tři roky budeme mít konvertibilní měnu, stačí jen přeměnit byrokratický socialismus na socialismus tržní, v němž ještě přeměníme všelidové vlastnictví na vlastnictví podnikové... Nikoliv plán rozvoje národního hospodářství, ale trh bude tím rozhodujícím činitelem, který tento rozvoj bude určovat...

Cíl? Faktická likvidace ekonomické základny socialismu! Vždyť namísto velkých slibů o napěchovaných obchodech zbožím zbytněly ceny, namísto volně směnitelné měny se šklebila inflace, v továrnách se prodiskutovaly miliony korun, k destrukci národního hospodářství pilně napomáhaly překotně ustavovaná družstva a přidružené výroby, neboť to vše bylo součástí onoho »jarního karnevalu«, promyšleným, dlouho připravovaným programem rozvratu socialistické společnosti.

A pídíváme-li se do oblasti politického dění, také zde se už dávno před »pražským jarem 1968« mnoho pozoruhodného událo. Například na IV. sjezdu čs. spisovatelů! To bylo první otevřené měření sil, jak ostatně ukázal další vývoj.

Potom následovaly události, někdy až příliš ukvapené, a proto průhledné, takže již tenkrát dávaly podnět k vážnému zamyšlení. Tak například v Literárních listech číslo 7 ze dne 11. dubna 1968 se objevuje Programové prohlášení Klubu angažovaných nestraníků. Aby však nevyvolalo z průmaru a nebylo odváto mrakům na periférii zájmu »velity národa«, která již začala určovat tón v politice, kultuře, umění, ekonomice a jiných oblastech společenského dění (anebo přece jen plnila úlohu obyčejného pěšáka mezinárodního imperialismu a sionismu?), zaskvěla se v přípravném výboru této kontrarevoluční organizace vědecká jména a hodnosti lidí z ČSAV. V Hlavě II. prohlášení se praží: »... Každý člen respektuje suverenitu subjektu a hájí jeho nedotknutelnost. Za nezadatelné považuje právo člověka být sám sebou a nepřipouští vnější manipulaci člověka člověkem...«

Ach jo, ty tam jsou zlaté časy »kvetoucího jara«, teď už nezbývá nic jiného, než sklízet trpké plody svého snažení. Tak nějak si posteskne tržní socialista. Skutečně, nemá to, chudák, lehké. Nemá to lehké ani pan inženýr K., v roce 1968 takzvaný příjemce dodávek náhradních dílů a součástek k samočinným počítačům zahraniční výroby, kterému z účtů záhadným způsobem mizely částky. Musel tedy reklamovat u podniku KOVO jejich dodávky. Tam mu je ochotně likvidovali, zatímco podnikový pan inženýr je obratem ruky prodával podniku Klenoty. Aby tento cenný materiál snad nezapadl a nedostal se na neodborná místa, podnik Klenoty je prodával zase zpět podniku Kancelářské stroje. Řádně naplnila. Bratru 370 000 korunami! Protože trpěl navíc silnou sběratelskou vášní, našlo se v jeho bytě ještě za 80 000 korun součástek.

Nebo ředitel Dopravní správy v Brně. Tento pán si také svérázně vykládal nezadatelné právo člověka být sám sebou. A už vůbec nepřipustil nějakou manipulaci člověka člověkem. On raději manipuloval s věcmi. (Odborníci z prokuratury a Bezpečnosti to nazývají ohrožení devizového hospodářství.) Přitom šlo, podle slov pana ředitele, jen o docela banální případ. »Co to, prosím vás, je za přečin, poslat Tatru 138 do Jugoslávie, aby tam pro mne vydělala 25 132 dinárů?« Pochopitelně, musel také poslat nějaké autosoučástky (dalších 10 372 dinárů). Tak náš takový purkyň?

Za panování jednoho českého krále nehodné pekaře posadili do koše a za hlaholu Pražanů je namáčeli ve stříbropěnné Vltavě. Když tuhle zkušenost někdo připomněl panu vedoucímu pekárny v Novém Bohumíně, mávl rukou: je jaro 1968, nemáme tudíž žádného přísného panovníka, a vůbec, u nás přece ani ta Vltava neteče, tak což! Vesele snižoval váhu, porušoval technologii výroby, a protože i to se mu zdálo málo progresivní, vytvářel neevidované přebytky chleba a pečiva. Byl však člověk veskrze šetrný. Inkriminované přebytky nenechal tvrdnout, ale dával je znovu do prodeje. Šetrnost se vyplácí. Zůstalo mu rovných 80 tisíc korun.

Není známo, zdali studoval Literární listy také vedoucí pracovny zemědělských potřeb ve Valašském Meziříčí. Znal však zřejmě Československa Hlavu II. Programového prohlášení KAN, neboť si počínal od března 1968 do března 1969 jako subjekt vskutku naprosto suverénně. Rozkrádal hutní materiál. Nebuďme však naivní, že jej nechal zrezivět, to ne! Dokonce jej i někdy prodal za nižší cenu. Byl to vůbec taškář. Od soukromníků hrál bohaté úplatky za prodej úzkoprofilového a hutního materiálu určeného podnikům, a aniž by hnul brvou, ještě své soukromé zákazníky jaksepatří oškubal. Třeba i tak, že jim dal daleko menší množství zboží, nežli zaplatili. Jenom Zemědělský a zásobovací podnik připravil o 276 000 korun!

... »*Každý člen KAN respektuje suverenitu subjektu a hájí jeho nedotknutelnost...*« Ano, velice chytře vymyšleno: Tedy, já — subjekt si budu dělat, co se mi zlíbí, a ať si to nějaký »byrokrat anebo dogmatik« zkusí zasahovat mi do mého kšeftování. Mám za sebou KAN — a tím již uhájím svou nedotknutelnost, mám Literární listy (časopis pro kulturu) a tam se mě mistři pera zastanou. Vymyšleno chytře, ale čáru přes tento rozpočet už nevymažou.

Stanislav STANĚK

V ZÁJMU EVROPSKÉ BEZPEČNOSTI

Před sedmnácti lety, 14. května 1955, podepsali představitelé evropských socialistických zemí na závěr konference, která se konala ve Varšavě, Smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci a doklad o vytvoření Společného velení ozbrojených sil států zúčastněných na této smlouvě.

Když vlády USA, Anglie a Francie podepsaly na počátku roku 1954 s vládou Německé spolkové republiky takzvané „pařížské dohody", na jejichž základě se měla uvolnit cesta k obnovení německého militarismu, varovaly socialistické země národy Evropy před nebezpečnými důsledky tohoto kroku. Zároveň navrhly vládám západoevropských zemí společný postup při zajištění evropského míru a bezpečnosti: svolat konferenci o bezpečnosti v Evropě, na kterou pozvaly všechny evropské státy a též USA. Západní mocnosti se však konference o bezpečnosti, která se uskutečnila 29. listopadu 1954 v Moskvě, nezúčastnily.

To přinutilo evropské socialistické státy, aby v zájmu obrany socialistických vymožeností a bezpečnosti v Evropě vyvodily příslušné závěry: „... aby si mírumilovné evropské státy zajistily společně bezpečnost, musí semknout své síly a opevnit je pro případ, že budou ratifikovány a uskutečněny pařížské dohody," praví se v Deklaraci moskevské konference z 2. prosince 1954. „K tomu je zapotřebí naléhavě připravit takové opatření k zesílení obranyschopnosti, které by odpovídalo současné situaci. To vyžaduje, aby účastnické státy této konference podnikly společná opatření pokud jde o organizaci ozbrojených sil a jejich velení, jakož i další opatření, jež by umožnila společně chránit mírovou práci našich národů, zaručit nedotknutelnost jejich hranic a zajistit obranu před možnou agresí..."

Protože „pařížské dohody" vstoupily 5. května 1955 v platnost, byly nuceny evropské socialistické státy toto opatření k ochraně mírových podmínek výstavby socialismu realizovat.

Význam Varšavské smlouvy tkví v tom, že od samého jejího zrodu se v Evropě vytvořila pevná překážka agresivním plánům imperialismu proti socialistickým zemím. Zajištění jejich obrany bylo zároveň posílením evropské bezpečnosti. Internacionální spolupráce armád Varšavské smlouvy umožnila úspěšně čelit pokusu o kontrarevoluční převrat v Maďarsku v roce 1956, zabránila dalšímu zostření mezinárodního napětí, o které západní mocnosti usilovaly v roce 1961 v Berlíně a znovu se osvědčila při likvidaci pokusu kontrarevolučních sil o vytržení Československa ze světové socialistické soustavy před čtyřmi roky.

Vývoj situace na evropském kontinentě od roku 1955, kdy vznikla Varšavská smlouva, plně potvrdil objektivní nutnost vojenskopolitického svazku evropských socialistických zemí. Dokázalo se, že Varšavská smlouva je obranný svazek, jehož politické i vojenské cíle jsou v plném souladu s leninskou politikou mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením a pokud jde o vztahy mezi členskými státy Varšavské smlouvy, vyjadřuje tento svazek zároveň internacionální podstatu spojenectví.

Imperialistická propaganda s oblibou tvrdila, že existence Varšavské smlouvy je prý dokladem „rostoucí agresivity" světového socialismu, neboť prý zvláště v období jejího vzniku, nebyla evropská bezpečnost nijak ohrožena. Vývoj v Evropě však tato líbivá tvrzení vyvrátil. Západní velmoci pociťily brzy potom, kdy umožnily NSR vybudovat vlastní armádu a prosadily západoněmecké generály do nejvyšších orgánů NATO, jak nebezpečnou hrou s ohněm je povzbuzování ničečných plánů německého militarismu, imperialismu.

Významnou roli sehrál rozhodný odpor států Varšavské smlouvy i proti požadavkům militaristických kruhů NSR na atomové vyzbrojení.

Za sedmnáct let existence Varšavské smlouvy se významně posílila evropská bezpečnost. Jak hodnotil XXIV. sjezd KSSS, stála se organizace Varšavské smlouvy hlavním střediskem koordinace zahraničně politické činnosti členských států.

Důsledná leninská politika mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením byla úspěšná i v tak závažné mezinárodní otázce, jako je uznání Německé demokratické republiky. Aktivní a důsledná podpora Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí se stala významným faktorem ve spravedlivém boji vietnamského lidu proti imperialistickým agresorům.

Politický poradní výbor členských států Varšavské smlouvy se otázkami evropské bezpečnosti zabývá prakticky neustále. Základem současné iniciativy evropských socialistických zemí bylo přijetí akčního programu upevnění míru v Evropě na poradě v Bukurešti v roce 1966.

Po úspěšné likvidaci pokusu pravicových sil o kontrarevoluční zvrat v Československu v srpnu 1968 internacionálním zásahem vojsk pěti bratrských zemí se stala novým impulsem v boji za evropskou bezpečnost výzva ke svolání celoevropské konference, přijatá na březnovém zasedání politického poradního výboru členských zemí Varšavské smlouvy v roce 1969.

Podobnou iniciativu projevily socialistické země již několikrát v minulosti, dnes se však vytvořil již takový poměr sil mezi socialismem a kapitalismem, že výzva k setkání představitelů všech evropských zemí nemohla být otevřeně odmítnuta.

Oficiální setkání vedoucích činitelů NDR a NSR v Erfurtu a v Kasselu začátkem roku 1970, stejně jako podepsání smlouvy mezi SSSR a NSR v srpnu 1970, podepsání smlouvy o normalizaci vztahů mezi Polskou lidovou republikou a NSR a dosažení čtyřstranné dohody o Západním Berlíně v září loňského roku — to jsou úspěchy zahraniční politiky socialistických zemí.

Deklarace o míru, bezpečnosti a spolupráci v Evropě, přijatá na poradě politického poradního výboru Varšavské smlouvy v Praze v lednu letošního roku, vytyčuje konkrétní úkoly k realizaci plánů na trvalý mír a bezpečnost v Evropě.

Imperialismus je nucena respektovat, třebaže s nelibostí, realitu současného světa. Přizpůsobuje se. Neznamená to, že by se stal méně nebezpečný. Stále ještě existují lidé, celá společenská třída, pro které je válka zdrojem pohádkových zisků, má na ní zájem i také moc ji vyvolat.

Ozbrojené síly Varšavské smlouvy, zvláště Sovětská armáda, která je vybavena nejmodernější bojovou technikou, se stávají stále více významným činitelem míru.

Přesto nejsou důvody upadávat do uspokojení, polevovat v bdělosti, dělat si iluze o současném imperialismu, anebo přeceňovat dosažené výsledky v mírovém úsilí pokrokových sil na celém světě.

Varšavská smlouva je účinným nástrojem internacionální obrany socialismu i důležitou formou upevňování a dalšího rozvoje vojenskopolitické spolupráce zemí socialistického společenství. Bojový svazek zemí Varšavské smlouvy je takovou vojenskou obrannou silou v Evropě, že válečné plány Severoatlantického paktu nemohly být dosud realizovány.

Již sedmnáct let se vojenskopolitická spolupráce zemí Varšavské smlouvy rozvíjí na internacionálních zásadách, aby obrana socialistických vymožeností proti vnitřním i vnějším nepřátelům socialismu byla spolehlivě zajištěna.

Plk. JIŘÍ KOPECKÝ

Rozhovor v ateliéru

nad hradeckým pomníkem Klementa Gottwalda

V kunratickém ateliéru Viktora Dobrovolného se rodí socha. Z šedavé hlíny zatím čouhají dráty s dřevěnými bábrlaty v místech, kde tušíme ruce a záhyby pláště. Sochař občas zatočí příští plastikou na šajbě, speciálním otočném podstavci, jako káču, tu jí ubere, tam přidá, pak ji zase postříká vodou, aby hlína nezaschla, a když na delší dobu odchází, zahaluje ji do dvou polokruhových polyetylénových závěsů jako do skleníku. Za rok a pár týdnů ji, zhruba jednou tak velikou, uvidíte přibližně na tom místě, kde dnes stojí základní kámen k pomníku Klementa Gottwalda.

PRAHA '72: Mistře, Klement Gottwald je spjat s řadou období československé historie. Které z nich ve svém díle zachycujete?

»Když jsem pracoval na skice, viděl jsem v duchu Klementa Gottwalda únorového. Ztvárnil jsem ho v pochodu vpřed, plášť mu dramaticky vlaje, je ve výkladové pozici, jde k lidem. Chtěl jsem, aby pomník ve své konečné podobě vyjádřil všechny boje a tvůrčí zápasy Komunistické strany Československa.«

PRAHA '72: Vy jste soudruha Gottwalda osobně znal, portrétoval jste ho... Jaký byl při sezení modelem?

»Měl jsem s ním asi deset sezení poté, co se stal prvním československým dělnickým presidentem. Vydržel mi sedět také tři hodiny. Bylo na něm cvšem vidět, že z toho nemá radost, že to pro něj znamená vytržení z důležité práce. Poznal jsem to podle koutků úst, které v takových chvílích stahoval dolů.«

PRAHA '72: Víme, že se rozhodovalo o materiálu, z něhož má být plastika vytvořena. Hovořilo se o bronzu i kameni. Už je v této otázce jasno?

»Pomník bude z kamene. Vybral jsem pro něj krásný bulharský mušlák, béžový kámen, který působí velmi pěkně a optimisticky. Myslím si, že pomník Klementa Gottwalda musí být optimistický. Proti bronzu mluvila mimo jiné i prostorová dispozice. Na místo, kde onde plastika stát, přichází boční světlo až kolem jedné hodiny odpoledne. Bronz v pražském ovzduší rychle oxyduje a tmavne. Plastika by tak v prostředí, kde je hodně zeleně, dostatečně nevyniká. A konečně ještě jeden důvod. Pomník bude kolem čtyř metrů vysoký... Dělal jsem nedávno pro Kladno plastiku Antonína Zápotockého. Je bronzová, vysoká tři metry padesát pět. A já cítím, že je to v bronzu až až. Velké plastiky v kamenu lépe vyniknou.«

PRAHA '72: Jakkoli je pomník především holdem tomu, koho představuje, přece jen se jím i sám sochař zapisuje možná navěky do tváře města.

»Jsem rád, že mohu tuto plastiku vytvořit. Samozřejmě. Považuji to však pro sebe za přirozený úkol. Celý můj život je spjat se stranou a pokrokem. Víte, už v roce 1934, rok po nástupu fašismu v Německu, jako práci na odchodnou z Uměleckoprůmyslové školy v Praze, jsem dělal reliéf Vladimíra Iljiče Lenina.«

smik

PRAHA, č. 3/72, březen 1972, str. 6. 11(107)XV

PEDAGOGOVÉ O SOCIALISTICKÉ PEDAGOGICE

Na květen je připravována konference pražských škol o aktuálních problémech vlastenecké a proletářsko-internacionální výchovy. Navštívila jsem několik škol a zeptala se, jak konkrétně řeší uvedené téma.

Ing. arch. František Rygl, ředitel střední průmyslové školy stavební v Praze 5:

»Hlavním prostředkem našeho ideově výchovného působení musí být především vyučování, v němž se formuje žákova osobnost, vytvářejí se jeho postoje a vztahy. Naše výchovné působení bude výraznější směřovat k prohloubení vztahů k Sovětskému svazu. Navázali jsme družbu prostřednictvím podniku Průmstav a ministerstva stavebnictví se stavební školou v Novomoskevsku. Chtěli bychom uskutečnit také výměnu našich studentů se sovětskými stavaři. Svaz československo-sovětského přátelství pořádal soutěž V zemi, kde zítra znamená včera (z oblasti umění, literatury, architektury), které jsme se zúčastnili. Naši žáci zvítězili a postoupili až do městského kola.«

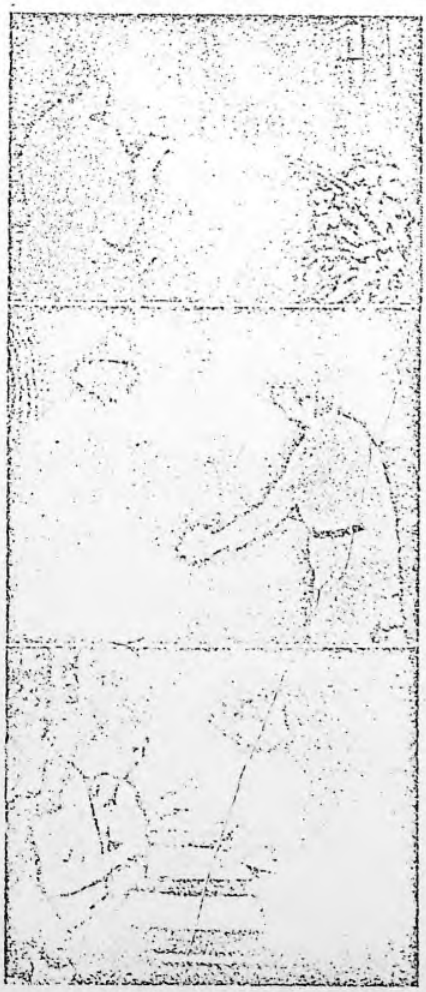

Ze slibu pedagogů.

PRAHA '72: ROZHODUJÍCÍ ÚLOHA PŘI PLNĚNÍ VZDĚLÁVACÍCH A VÝCHOVNÝCH ÚKOLŮ ŠKOLY PŘIPADÁ UČITELŮM?

»Ano, to znamená klást vysoké nároky na politické, odborné a morální kvality učitelů všech předmětů. Plánujeme tematický zájezd pro učitele do SSSR na trase Moskva, Riga, Leningrad, aby se mohli seznámit s historií a s novou architekturou Sovětského svazu. Získané poznatky mohou pak uplatnit pro rozšíření vlastních teoretických znalostí. Studenti naší školy v rámci odborné praxe pomáhají stavebním bytovým družstvům Československé televize a rozhlasu. Jedná se o třicet atriových domků v Podolí.«

P '72: JAK SE PŘIPRAVUJETE NA MĚSTSKOU KONFERENCI?

»V únoru jsme uspořádali školní konferenci k výchově o socialistickém vlastenectví a proletářském internacionalismu. Každá předmětová komise vypracovala svůj příspěvek, který po diskusi a doplnění v učitelském sboru včlení do tematických plánů učiva. Hlavními náměty budou jednak závěry XIV. sjezdu KSČ, jednak úkoly bytové výstavby ČSSR.«

Ing. Jiřina Svatoňová, ředitelka učňovské školy obchodní v Praze 7:

»Můj příspěvek se bude zabývat otázkou socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu z hlediska práce třídních učitelů. Domnívám se, že účinnost naší práce musí vycházet z toho, aby především učitelé byli přesvědčeni o tom, že jejich práce je správná a dobrá. V mimoškolní době jezdí třídní učitelé na zájezdy do Německé demokratické republiky v rámci akce Poznávejme spřátelené země.«

P '72: JAKÉ MÁ VAŠE ŠKOLA DRUŽEBNÍ STYKY?

»Již v roce 1964 jsme navázali družbu s učňovskou školou obchodní v Karl-Marx-Stadtu v NDR. Tyto styky udržujeme vzájemným dopisováním, občas i formou výměnných zájezdů. V létě jezdí patnáct nejlepších žáků na letní tábory do NDR a naopak němečtí studenti jezdí na lyžařské zájezdy do ČSSR.«

Ing. Jan Šulc, ředitel střední průmyslové školy strojní v Praze 1:

»Ve svém příspěvku na konferenci budu vycházet z výsledků jednání pedagogické rady školy. Myslím, že ve všeobecně vzdělávacích předmětech — občanská nauka, český jazyk, ruský jazyk — se nesetkáváme s žádnými problémy. Potíže se spíše projevují v odborných předmětech, které jsou tomuto tématu dost vzdálené. Přesto bude nutno i na tomto poli připravit vhodné a poutavé materiály a zařadit je do odborných přednášek. Jedním z prvních témat je význam spolupráce v RVHP.«

P '72: MÁ VAŠE ŠKOLA DRUŽBU SE ŠKOLOU VAŠEHO ZAMĚŘENÍ?

»Družební styky byly zatím jen písemné. S Technische Schule für Schwermaschinenbau v Karl-Marx-Stadtu jsme uskutečnili bezdevizový výměnný zájezd, kde studenti pracovali 14 dní v továrně a týden strávili u moře za peníze, které si vydělali. K nám zase jezdí němečtí studenti do Vysokých Tater nebo do západočeských lázní. Během jarních prázdnin připravujeme týdenní zájezd 28 učitelů do Leningradu, kde bychom tuto družbu mohli dále prohlubovat, a počítáme také s pozdějšími výměnnými zájezdy i se studenty.«

Rostislav Říha, ředitel gymnasia v Praze 3, Sladkovského náměstí:

»Problém vlastenecké a proletářskointernacionální výchovy chápeme jako součást vytváření světového vědeckého názoru, který chceme uplatňovat v celé šíři, nejen jako přírodní vědy, ale i v polohách společenských. Studenti by se měli řídit tímto světovým vědeckým názorem ve svých postojích a názorech. Marxisticko-leninský názor by měl být promítnut do všech výukových směrů. V praxi však tomu v mnoha případech není. Záleží proto na vyučujících, aby do svých přednáškových látek zařadili tento světový názor, a tak našli cestu k aktivnímu působení na studenty. Učitel by měl být nejen vnitřně přesvědčen o správnosti svého jednání, ale i metodicky vybaven, volit vhodnou formu přednášek studentům. Nejlepším způsobem by mělo být poukazování na konkrétní úspěšné výsledky působení a uplatňování světového vědeckého názoru v praxi.«

P '72: A DRUŽEBNÍ STYKY ŠKOLY?

»Naše škola je jedna z přidružených škol UNESCO, to znamená vzájemné styky se socialistickými státy i se státy kapitalistickými a vzájemná výměna názorů. Ze socialistických států jsme navázali styky se Sovětským svazem a s Polskem prostřednictvím Polského kulturního střediska v Praze. Plánujeme výměnný školní zájezd do Kyjeva.

V současné době se zabýváme studiem života, historie, kultury, vědy a některých aktuálních problémů v kapitalistických zemích. Počítáme však s obnovou styků se západními státy, kde hodláme usměrňovat názory studentů na naši socialistickou společnost.«

Za redakci Prahy '72 se ptala:

MICHAELA SOLAROVÁ

Snímky: TPS-NVP, ČTK, A. KRČMÁŘ

PRAHA, č. 3/72, březen 1972, str. 7.

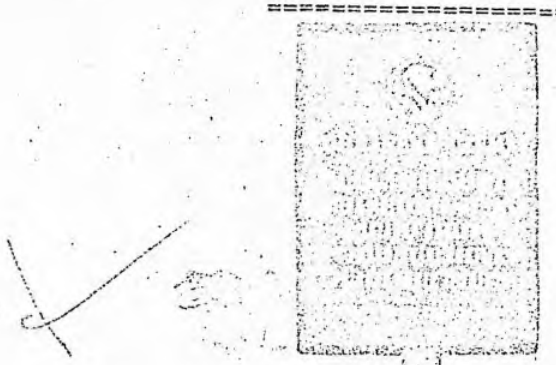

Květinou proti prášku na spaní

Často si neuvědomujeme, v jak nezdravém prostředí žijeme. Večer nemáme sílu odpovídat na nejnevinnější dětské dotazy, k prásknutí dveřmi nás přivede nepatrná příčina, nejradši bychom všechno zaspali. Ráno vstaneme rozlámaní, nevrlí — a teď už si sami zopakujte svůj každodenní kolotoč. Rok od roku stavíme více nemocnic, sanatorií, potřebujeme stále více zdravotníků. Sníme o klidu a tichu, rušeném jen zpěvem ptáků a bubláním potůčků. Hezký sen, hezká představa, ale jak ji naplnit, když jediné dva volné dny v týdnu jsou příliš krátké?

Naděje se rodí v Praze-Tróji. Padesát let bojovali botanikové o to, aby Praha měla rozsáhlou botanickou zahradu, která by měla užila jen vědcům, ale i obyvatelům města.

Založení pražské botanické zahrady v Tróji-Podhoří bylo dlouhá léta přáním lesního inženýra Jana Jágra. Dnes je jejím ředitelem a velkým nadšencem pro všechno, co s botanickou zahradou souvisí. Rozhodující »ano« padlo na Národním výboru hlavního města 31. října 1968. Dnes už mají pracovníci botanické zahrady velice konkrétní představy o tom, jak využijí přidělených 130 hektarů. Dostali do vínku romantické území se svahy, dolinkami, stržemi i rozsáhlou skalnatou rezervací, neschází ani travnatá step.

Odkud začít, aby vzniklá z divočiny kultivovaná zahrada? Vykácet porosty, všechno přeorat? Nabízí se i druhá možnost — a právě tu pracovníci botanické zahrady využijí — vycházet z dané přírodní krásy a jen ji zlepšit. To znamená, že to, co tu vyrostlo a nebude rušit záměry botaniků, poroste dál. Vykácejí se však ovocné stromy. Nelítostný boj tu vyhlásili akátům, které odebírají živiny ostatním rostlinám. Lesní porosty, a těch je asi 30 hektarů, se budou měnit pozvolna. Například místo části borového lesa vyroste pravý český háj. A teprve, až se tu »zabydlí«, přemění se postupně další kus lesa, aby na jeho místě mohli botanikové vytvořit jinou ukázku české krajiny i ukázky flór cizích zemí.

Zelené území botanické zahrady bude navazovat na zeleň Stromovky, parku u trojského zámku, Trojského ostrova a pochopitelně zoologické zahrady. To je dohromady asi 300 hektarů. Taková plocha by už měla osvěžit suché Severní Město. Trojská kotlina, nad níž se buduje botanická část Severního Města, patří totiž k nejteplejším místům ve středních Čechách. Někteří odborníci tvrdí, že v celých Čechách vůbec. Plošina nad Trójou je vystavena suchým výsušným větrům, které v létě rozpalují zdi budov. Zavlažovaná botanická zahrada by měla pomoci zdejšímu mikroklimatu.

Zavlažovaná — ale jak? Vždyť nejvyšší místo zahrady je 110 m nad Vltavou. Je tu sice několik poměrně bohatých pramenů, třeba v Černé stržl, ty však celou zahradu zásobovat nestačí. A tak musí pomoci Vltava. Vodohospodáři si už poradili s lecjakými problémy, nemělo by jim tedy dělat starosti ani potrubí o průměru 30 cm, kterým se voda nahoru přivede. Ani na jedné z velkých nádrží nebude na první pohled patrné, že je umělá. Vltavská voda kromě toho naplní ještě dva rybníky v Podhoří, ve třetím bude voda pramenitá.

Botanická zahrada bude téměř celá přístupná veřejnosti. Vědeckým účelům budou sloužit přírodní rezervace, ve kterých si botanikové ověří, co dokáže příroda bez rušivých lidských zásahů. Počítá se i s volnými palouky, kde bude »chození po trávě dovoleno«.

Pracovníci botanické zahrady soudí, že dojem z přírodních krás lze zesílit dojmy uměleckými. Kromě výstav, kterým se prostředí přímo nabízí, se tu budou pořádat koncerty klasické hudby. Už před mnoha léty, při zámeckých koncertech, se prokázalo, že ji posluchači daleko více vnímají a prožívají v přírodě než mezi stěnami sálů.

Botanická zahrada pochopitelně nevznikla mávnutím kouzelného proutku. Jakmile bude dokončena jedna část, okamžitě si ji mohou Pražané prohlédnout. První zřejmě bude — v roce 1975 — alpinum. A pak se bude zahrada rozrůstat až do roku 1985, kdy by všechny dnešní plány měly být skutečností.

IVANA ZAJÍCOVÁ

Snímky: Ing. TOMÁŠ ZAJÍC

ŽIVOT STRANY, č. 9/72, 2. května 1972, str. 42. - 45.

NA POMOC LEKTORŮM A PROPAGANDISTŮM 13(107)XV

Hospodářská spolupráce států RVHP a socialistická ekonomická integrace

Vývoj členských států Rady vzájemné hospodářské pomoci od jejich nástupu na cestu k socialismu dostatečně prokázal, že nový společenský řád vytváří nejpříznivější podmínky pro jejich všestranný hospodářský rozvoj. V tomto období zaznamenala v těchto státech rychlý vzestup všechna odvětví národního hospodářství, zdokonalila se technická úroveň výstavby, vzrostla životní úroveň obyvatelstva.

Členské státy RVHP představují v současné době významný ekonomický a vědeckotechnický potenciál ve světě. Jejich průmysl se podílí více než jednou třetinou na celosvětové průmyslové produkci. Národní důchod se ve společenství RVHP zvýšil za posledních 20 let 4,5krát. Zejména v posledních letech došlo v převážné většině členských států RVHP ke značnému růstu společenské výroby a jejich národní důchod se v letech 1966—1970 zvýšil o 42,5 %, zatímco ve vyspělých kapitalistických státech ve stejném období o 24,8 %. Rovněž zemědělská výroba rostla rychleji než v kapitalistických státech a ve společenství RVHP v pětiletém průměru minulé pětiletky se zvýšila ve srovnání s pětiletím 1961—65 zhruba o 20 %.

ROZVOJ HOSPODÁŘSKÉ SPOLUPRÁCE

Výsledky dosažené v rozvoji socialistické ekonomiky v členských státech jsou dány přednostmi socialistických výrobních vztahů nastolených v těchto zemích, obětavou prací lidu, vedeného komunistickými stranami a v neposlední řadě rozsáhlou vzájemnou hospodářskou spoluprací.

Vztahy, jež se mezi členskými státy RVHP rozvinuly, mají nový socialistický charakter a jejich hospodářské styky jsou důsledným uplatněním principů internacionalismu. Rozvíjí se na základě samostatnosti a rovnoprávnosti národních celků, respektování suverenity, dobrovolnosti, vzájemné výhodnosti a bratrské pomoci. Jejich vývoj představuje dynamický proces upevňování a prohlubování vzájemné hospodářské spolupráce, jež přispívá k upevňování pozic světového socialismu.

V počátečním období činnosti RVHP byla hospodářská spolupráce států zaměřena zejména na vzájemnou výměnu zboží a vědeckotechnickou spolupráci. V procesu dalšího rozvoje hospodářské spolupráce dochází postupně k přesunu činnosti do oblasti výrobní spolupráce, k výrobní specializaci a kooperaci, a zejména k přesunu do oblasti koordinace národohospodářských plánů, jež se stala též hlavní formou spolupráce členských států RVHP. Rozvinula se také spolupráce v oblasti mezinárodního úvěru, platebního styku aj. V šedesátých letech pak vzniká řada mezinárodních odvětvových organizací, působících hlavně ve výrobní sféře na mnohostranné základně.

Vzájemná výměna zboží zaznamenala velmi rychlý rozvoj ihned v počátečních letech činnosti RVHP, kdy existovala silná diskriminace zahraničního obchodu socialistických států ze strany států kapitalistických. Tento rozvoj pokračoval i v dalších letech, neboť neustálý růst výroby v socialistických zemích a rozvoj dalších forem spolupráce, zejména mezinárodní specializace a kooperace výroby vyvolávají potřebu soustavného rozšiřování vzájemných obchodních styků.

Obrat vzájemného obchodu členských států vzrostl za uplynulých 20 let více než sedminásobně. V roce 1970 se podílely členské státy RVHP na celkovém obratu zahraničního obchodu Bulharska 74,2 %, ČSSR 64,1 %, Maďarska 62,1 % NDR 67,3 %, Polska 63,1, Rumunska 49,3 % a Sovětského svazu 55,6 %. Změnila se struktura vzájemné výměny zboží. Příčina této změny plyne ze změn struktury národních ekonomik probíhajících v procesu socialistické industrializace — zvýšila se především vzájemná výměna strojírenských výrobků. V letech 1971—1975 dojde k dalšímu posunu ve struktuře vzájemného obchodu členských států RVHP ve prospěch zpracovatelského průmyslu a podíl strojů a zařízení má v roce 1975 dosáhnout okolo 50 %. Rovněž podíl spotřebního zboží v celkové struktuře zahraničního obchodu stoupne.

Posun ve struktuře vzájemného obchodu ve prospěch zpracovatelského průmyslu, ke kterému dochází, naznačuje, že udržení rychlého dynamického rozvoje zahraničního obchodu předpokládá především intenzívnější rozvoj mezinárodní specializace a kooperace ve zpracovatelském průmyslu. V tomto směru bude mít rozhodující úlohu strojírenství. Stroje a zařízení ve vzájemném obchodu členských států RVHP budou v roce 1975 tvořit více než polovinu vzájemného obratu zboží.

Již od počátku spolupráce v rámci RVHP zaujala přední místo **vědeckotechnická spolupráce**. Uskutečňovala se hlavně formou výměny vědeckotechnické dokumentace, výměny odborníků a vědeckotechnických informací. Rozvíjela se také spolupráce a vzájemná pomoc při přípravě a zvyšování kvalifikace vědeckých, technických a dělnických kádrů.

V průběhu let vznikla i přímá spolupráce vědeckovýzkumných, vývojových a konstrukčních organizací a kanceláří. Tato spolupráce má řadu výhod. Umožňuje přímý operativní styk mezi spolupracujícími organizacemi, setkání odborníků apod. a neustále se rozšiřuje. Nové, vyšší formy vědeckotechnické spolupráce si vyžádaly dokonalejší koordinační činnost a od poloviny šedesátých let sestavují členské státy koordinační plány nejdůležitějších vědeckých a technických výzkumů.

Vědeckotechnická spolupráce členských zemí RVHP dospela v současné době do stádia, kdy se prosadila naléhavá potřeba problémy řešit především z hlediska ve světě probíhající vědeckotechnické revoluce, celá řada organizačních, finančních právních a jiných problémů existujících v této oblasti. Členské státy RVHP proto přistoupily k vypracování další dlouhodobé perspektivy vývoje této formy spolupráce a stanovily další postup, směřující k posílení a rozvoji integrace v oblasti vědy a techniky.

Jednou ze základních a velmi perspektivních forem spolupráce členských států RVHP je mezinárodní specializace a kooperace výroby, zejména ve strojírenství, elektronice, chemickém průmyslu. Tato forma spolupráce největší měrou přispívá k vytváření podniků s optimální kapacitou a k rychlému zvětšování sériovosti výroby, její technické úrovně, zdokonalování techniky, technologie a organizace výrobních procesů.

Specializace a kooperace výroby se v rámci RVHP začala uskutečňovat od roku 1955. Doporučení, která byla od té doby přijata na úrovni mezistátní specializace, zahrnují cca 20 % výroby zařízení pro chemický průmysl, 70 % energetického zařízení, 75 % výroby nákladních a osobních vagónů, 90 % výroby valivých ložisek atd.

V současné době vystupuje do popředí potřeba rozvinout spolupráci ve strojírenství i v tom směru, aby se začaly vyrábět komplexní, na sebe navazující systémy strojů s nejvyššími technickými parametry. Přechod k vývoji komplexních soustav strojů bude vyžadovat, aby se rozvinuly kooperační vztahy ve výzkumu a vývoji přes výrobu až po jejich odbyt.

Důležitou úlohu při prohlubování mezinárodní specializace a kooperace má normalizace, jejímž cílem je především přiblížit průmyslové výrobky ke světové úrovni. Normalizační práce se uskutečňují v rámci RVHP mezi členskými zeměmi. Na základě doporučení RVHP na úseku normalizace byl již například zredukován počet typů nákladních a osobních vagónů, vyráběných v členských státech z 86 na 37, počet typů rybářských lodí a remorkérů ze 189 na 69 typů, počet chladírenského zařízení ze 442 na 107, strojů používaných pro výrobu stavebních materiálů ze 130 na 85 atd. Otázkami normalizace se zabývají v RVHP jednak odvětvové komise, jednak samostatná komise pro normalizaci. Od roku 1962 působí v Moskvě Ústav RVHP pro normalizaci, který se zabývá teoretickým výzkumem při rozvoji technické normalizace, vypracovává návrhy, doporučení k normalizaci nejdůležitějších druhů výroby a vytváří podmínky pro rozvoj této spolupráce.

Základním prostředkem rozvíjení a zdokonalování všech forem hospodářské spolupráce socialistických zemí a mezinárodní socialistické dělby práce v současné etapě zůstává koordinace národohospodářských plánů členských zemí RVHP. Je dobrovolnou, společnou činností, novým jevem v mezinárodních ekonomických vztazích. Koordinace národohospodářských plánů je vlastní pouze světové socialistické soustavě, je efektivním nástrojem rozvoje hospodářské činnosti bratrských zemí. Znamená začátek mezinárodní plánovité činnosti zaměřené na rozvoj a zdokonalování celého světového socialistického hospodářství.

Koordinace plánů rozvoje národního hospodářství členských států RVHP se prakticky uskutečňuje od roku 1954. Z období tří koordinací národohospodářských plánů (1956—1960, 1961—1965, 1966—1970) získaly členské státy RVHP řadu zkušeností, které byly souhrnně posouzeny a využity při přípravě koordinace plánů rozvoje národního hospodářství na léta 1971—1975. Ve srovnání s předcházejícími pětiletími došlo k dalšímu prohloubení spolupráce na tomto úseku a bylo využito i některých nových forem. Koordinační práce na období let 1971—1975 již vycházely z toho, že se v tomto období má realizovat řada opatření socialistické ekonomické integrace členských států RVHP.

Při koordinaci, která probíhala nejprve na dvoustranném základě, si vyjasnily jednotlivé státy základní vztahy s ostatními členskými státy RVHP, především pak významné položky zahraničního obchodu. Mnohostranná koordinace plánů prováděná pak v rámci orgánů RVHP přispěla k podrobnější informovanosti o základních tendencích rozvoje společenství a jednotlivých států RVHP a k vytypování otázek, které je účelné řešit mnohostranným způsobem. Jsou to otázky vědeckotechnického rozvoje, zajištění paliv a energie, surovin a z oblasti specializace a kooperace výroby.

Význam prací provedených v rámci koordinace plánů na období 1971—1975 je především v tom, že se vytvářely podmínky i předpoklady pro trvalejší hospodářské vztahy mezi členskými státy RVHP. Dále v tom, že koordinace plánů dává možnost sledovat a ovlivňovat vzájemný vývoj rostoucích potřeb členských států RVHP a celého společenství na jedné straně s růstem materiální výroby jak v jednotlivých členských státech, tak i v celém společenství na straně druhé, a na základě toho hledat nejvhodnější prostředky pro řešení problémů ekonomického a vědeckotechnického rozvoje našeho společenství.

V šedesátých letech dochází na některých ekonomických úsecích spolupráce členských států k intenzívnějšímu rozvoji mnohostranné spolupráce, v níž nacházíme řadu integračních prvků. Například došlo k těsnější návaznosti a propojení v palivoenergetické a některých surovinových základnách, ke specializaci a kooperaci ve strojírenství a některých dalších zpracovatelských odvětvích, ke koordinaci národohospodářských plánů, k dalšímu rozvoji spolupráce v oblasti výměny zboží, dopravy atd.

V oblasti energetiky byla například vytvořena na počátku šedesátých let sjednocená energetická soustava států RVHP propojená řadou spojovacích vedení velmi vysokého napětí, jež umožňuje uspokojovat dočasné potřeby zemí, jež mají nedostatečné přírodní zdroje a organizovat jejich racionální využití. Kromě toho poskytuje pomoc při maximálním zatížení a v případě havárií.

V roce 1964 byla zřízena mezinárodní organizace Intermetall se sídlem v Budapešti s cílem zabezpečovat výrobky hutnictví železa pro národní hospodářství zúčastněných zemí, racionálně využívat a rozvíjet výrobní kapacity, zvyšovat technickou a ekonomickou úroveň výroby. V polovině šedesátých let došlo k prvnímu pokusu o těsnější integraci v jednom výrobním oboru v rámci členských zemí RVHP — v průmyslu valivých ložisek zřízením Organizace pro spolupráci v průmyslu valivých ložisek (OSPVL) a spolupráce se zde osvědčila. Ve stejném období zahájil činnost Společný park nákladních vagónů (OPW), který pomáhá omezovat neekonomickou přepravu prázdných vagónů. Integrační prvky, respektive hlubší mnohostranná spolupráce se dále proje-

vila například na úseku normalizace zřízením Ústavu pro normalizaci se sídlem v Moskvě, v oblasti chemie zřízením organizace Interchim se sídlem v NDR atd. Stejné prvky zaznamenáváme rovněž v oblasti zahraničního obchodu a vzájemného platebního styku například při tvorbě cen ve vzájemném obchodu členských států RVHP, nebo přijetím dokumentů Všeobecné podmínky pro dodávky zboží, založením Mezinárodní banky pro hospodářskou spolupráci, která se stala zúčtovacím centrem členských států RVHP. Dále při koordinaci národohospodářských plánů, při smluvních úpravách specializace a kooperace výroby, v oblasti vědeckotechnické spolupráce a výměně technických zkušeností atd.

Uvedené příklady svědčí o tom, že členské státy v 60. letech začínají intenzívně rozvíjet různé nové formy ekonomické spolupráce. Zkušenosti získané za toto období jim však zároveň potvrdily, že objektivní proces internacionalizace výrobních sil, ekonomická síla světové soustavy socialismu a její rostoucí ekonomický a politický vliv ve světě je třeba nerozlučně spojovat s dalším prohlubováním a zdokonalováním ekonomické spolupráce a s nástupem k socialistické ekonomické integraci.

SOCIALISTICKÁ EKONOMICKÁ INTEGRACE

Dosažený stupeň ekonomického rozvoje společenství členských států RVHP v současné době a postupné sbližování ekonomického rozvoje států vyžaduje přechod k vyšším formám ekonomické spolupráce. Rovněž proces vědeckotechnické revoluce probíhající ve světě vyžaduje zdokonalování forem spolupráce a řešení problémů ekonomického rozvoje v internacionálním rámci. V současných podmínkách je efektivní řešení stále složitějších ekonomických a sociálních problémů prakticky možné jen společným využíváním materiálních zdrojů a vědeckotechnického potenciálu všech sdružených zemí, plánovitým rozvojem socialistické ekonomické integrace.

Podnět pro nový přístup v dalším rozvoji společenství států RVHP dalo především XXIII. (zvláštní) zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci, které se konalo v dubnu 1969 v Moskvě za účasti prvních tajemníků ústředních výborů komunistických a dělnických stran a předsedů vlád členských států RVHP. Zasedání přijalo na základě výměny názorů soubor opatření, zaměřených ke zlepšení vzájemné spolupráce. Dospělo k závěru, že má být společně připraven komplexní dlouhodobý program dalšího prohlubování a zdokonalování spolupráce a rozvoje socialistické ekonomické integrace členských států RVHP, obsahující nutná ekonomická a organizační opatření, jež budou realizována po etapách s přihlédnutím k zájmům všech zúčastněných zemí. V souladu se závěry tohoto zasedání byl v průběhu dvou let program vypracován a přijat na XXV. zasedání RVHP v červenci roku 1971.

Dlouhodobý program socialistické ekonomické integrace může vést k dosažení stanovených cílů, jestliže odráží objektivní procesy, jež probíhají ve světově socialistické soustavě i v celosvětovém hospodářství. V Komplexním programu jsou tyto požadavky vyjádřeny zejména tím, že problém rozvoje výrobních sil členských zemí RVHP je zde úzce spojen s rozšiřováním mezinárodní socialistické dělby práce.

Další rozvoj společenství členských států RVHP, prohlubování a zdokonalování hospodářské a vědeckotechnické spolupráce a rozvoj socialistické ekonomické integrace jsou v Komplexním programu charakterizovány jako „proces mezinárodní socialistické dělbě práce, uvědomělé a plánovitě řízený komunistickými a dělnickými stranami a vládami členských států RVHP, proces sbližování jejich ekonomik a utváření moderní, vysoce efektivní struktury národního hospodářství, proces postupného sbližování a vyrovnání úrovně jejich ekonomického rozvoje, utváření hlubokých a pevných svazků v hlavních odvětvích ekonomiky, vědy a techniky, rozšiřování a upevňování mezinárodního trhu těchto států a zdokonalování zbožně peněžních vztahů."

Komplexní program socialistické ekonomické integrace vytváří podmínky pro efektivnější využití zdrojů v jednotlivých zemích a jejich soustředění v nejvýznamnějších směrech rozvoje ekonomického a vědeckotechnického potenciálu společnosti. Tím pomůže zvyšovat ekonomickou sílu světové soustavy socialismu a zesilovat její působení na světový rozvoj a soutěžení dvou soustav. Proces ekonomické integrace členských států RVHP povede k rychlému rozvoji produktivních sil všech zúčastněných států, rozvoji velké, vysoce efektivní koncentrované výroby, určené k uspokojování rostoucích potřeb země, dosažení nejvyšší vědeckotechnické úrovně a produktivity práce, růstu hmotného blahobytu obyvatelstva a postupnému překonávání podstatných rozdílů v úrovních hospodářského a vědeckotechnického rozvoje členských států RVHP.

Sociálně ekonomická podstata integrace, její cíle a formy realizace a důsledky jsou určovány charakterem společenského řádu. Proto socialistická ekonomická integrace je zbavena antagonistických protikladů a faktorů, jež charakterizují integraci kapitalistickou. Opírá se o stabilní a hluboké ekonomické a politické svazky bratrských zemí, které založily svoji spolupráci na zásadách mezistátních vztahů v marxisticko-leninském pojetí, jež vycházejí ze společných internacionálních zájmů všech socialistických států a socialistické solidarity.

Socialistická ekonomická integrace se uskutečňuje při respektování státní svrchovanosti jednotlivých států a národních zájmů, bez vměšování do vnitřních záležitostí jednotlivých států, podle zásad dobrovolnosti, rovnoprávnosti, vzájemné výhodnosti a soudružské pomoci. Odpovídá objektivním požadavkům rozvoje socialistické výstavby v jednotlivých státech i podmínkám socialistické výstavby jako celku.

Socialistická integrace se tímto pojetím liší zásadně od integrace kapitalistické právě tak, jako se liší socialistický způsob výroby od kapitalistického. Mají rozdílné cíle, mechanismus i důsledky. Cílem socialistické ekonomické integrace je řešení společensko-hospodářských úkolů států společenství RVHP při neustálém zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidu členských států a upevňování obranyschopnosti členských států RVHP. Bezprostředním cílem a rozhodujícím motivem kapitalistické integrace je naopak snaha o nejvyšší míru zisku. Monopolistický kapitál se tak snaží zmírnit vnitřní rozpory, udržet své postavení ve světové ekonomice.

Z hlediska mechanismu spočívá zásadní rozdíl v tom, že socialistická integrace se rozvíjí plánovitě. Rozhodující vliv na její rozvoj mají státní národohospodářské plány, jež jsou koordinovány. Kapitalistic-

ká integrace se opírá o tržní mechanismus, který předpokládá liberalizaci pohybu zboží, kapitálu i pracovních sil, avšak ve vymezených hranicích, podle zájmu monopolního kapitálu těch zemí, které se na integraci podílejí, podle jejich vzájemného poměru sil.

Konečně i důsledky ekonomické integrace jsou v obou společenských systémech zcela odlišné. Zatímco ve společenství členských států RVHP za období téměř čtvrtstoletí vzájemné spolupráce došlo k rychlému hospodářskému vývoji ve všech státech a k postupnému sbližování a vyrovnávání ekonomického rozvoje, kapitalistická integrační seskupení vyvolávají naopak zostřené boje o trhy, zdroje surovin a sféry vlivu kapitálu a rovněž zostření rozporu mezi svazkem imperialistických zemí a zeměmi „třetího světa".

Uvedené rozdíly však neznamenají, že členské státy RVHP nemohou rozvíjet se státy sdruženými v kapitalistických integračních seskupeních hospodářské styky. Členské státy RVHP netvoří izolované ekonomicky uzavřené společenství. Rozvíjejí hospodářské styky se všemi státy na principu rovnoprávnosti, vzájemných výhod a respektování svrchovanosti. Tím se též liší společenství států RVHP od ostatních integračních seskupení, zejména od EHS, která vytvářejí možnosti volného pohybu uvnitř seskupení, ale ponechávají přehrady navenek.

V kapitalistickém světě je z historie dobře známo, že politika diskriminace a embarga vůči socialistickým státům neuspěla. Kapitalistické státy byly nakonec nuceny přejít k realističtější politice, odstranit přehrady, neboť potřebují socialistický trh, zejména trh Sovětského svazu, který je pro kapitalistické státy zajímavý. Proto i tzv. obchod Východ-Západ se silně rozvinul. Působí zde rovněž skutečnost, že členské státy RVHP nestaví žádná celní ani jiná omezení v hospodářských stycích s třetími zeměmi.

Socialistická ekonomická integrace má přispívat k postupnému sbližování a vyrovnávání úrovně ekonomického rozvoje zúčastněných států. Základní cestou vyrovnávání ekonomického rozvoje socialistických států je především maximální mobilizace a co nejefektivnější využívání vlastních zdrojů jednotlivých států a nejširší využívání předností mezinárodní socialistické dělby práce. Otázky postupného sbližování a vyrovnávání úrovně ekonomického rozvoje budou ovšem důležitým faktorem i hlediskem při všech konkrétních formách hospodářské spolupráce. Jako například při mezinárodní specializaci a kooperaci, vědeckotechnické spolupráci, poskytování úvěrů, zahraničně obchodních vztazích aj.

Zvláštní pozornost vyžaduje potřeba urychleného růstu a efektivnosti ekonomiky Mongolské lidové republiky. Její rychlý rozvoj bude zabezpečován celým komplexem opatření, které zahrnuje různé formy spolupráce a pomoc, jež navazují na dosavadní formy. (Například ČSSR poskytla Mongolské lidové republice již v minulých letech několik úvěrů, technickou pomoc při výstavbě a zavádění výrob aj.)

Postupné sbližování a tendence k vyrovnávání úrovně ekonomického rozvoje je ekonomickou zákonitostí vlastní socialistickému způsobu výroby. Socialistická ekonomická integrace bude tento proces urychlovat a zároveň napomáhat k postupné realizaci dlouhodobých perspektiv rozvoje národů v podmínkách socialismu směrem k jejich těsnému ekonomickému svazku a k další internacionalizaci.

V rozvoji socialistické ekonomické integrace vystupuje do popředí významný faktor — ekonomická váha Sovětského svazu. Síla a rozvoj sovětské ekonomiky spolu s vysokou úrovní vědeckotechnického potenciálu Sovětského svazu patří mezi nejvýznamnější zdroje ekonomického rozvoje členských států RVHP.

Všestranná hospodářská spolupráce, jež v minulosti se mezi jednotlivými členskými státy RVHP a Sovětským svazem rozvinula, má rozhodující význam pro jejich stabilitu. Úlohu Sovětského svazu v rozvoji socialistické ekonomické integrace předurčuje již jeho vysoký podíl na celkové průmyslové výrobě společenství členských států RVHP, který tvoří zhruba jeho čtvrtiny, podíl na zemědělské výrobě — 60 %, podíl na národním důchodu — 70 %, na investicích — 80 % a 2/3 nákladů na vědu a výzkum v rámci společenství RVHP.

Sovětský svaz je největším obchodním partnerem všech členských států RVHP. Za období let 1965—1970 dosáhl s nimi v obratu zahraničního obchodu částky 51,6 miliardy rublů a v letech 1971—1975 má celkový obrat zahraničního obchodu SSSR s členskými státy RVHP dosáhnout zhruba částky 76 miliard rublů. Plánovité obraty v zahraničním obchodu Sovětského svazu s jednotlivými členskými státy RVHP vzrostou v letech 1971—1975 takto: s Bulharskem o 60 % ve srovnání s předcházející dohodou na 12 miliard rublů, s Maďarskem o 60 % na 9 miliard, s NDR o 56 % na 22 miliard rublů, s Polskem o 60 % na 13 miliard, s Rumunskem o 40 % na 5 miliard, s Československem o 43 % na 13,5 miliardy rublů.

Podíl Sovětského svazu na celkovém obratu zahraničního obchodu jednotlivých členských států RVHP činí zhruba 30—40 % a jednotlivé státy RVHP se podílely na obratu zahraničního obchodu Sovětského svazu v roce 1970 takto: NDR — 15 %, Polsko — 11 %, ČSSR — 10 %, Bulharsko — 8 %, Maďarsko — 7 %.

V rámci vzájemné výměny zboží mezi členskými státy RVHP neustále roste úloha Sovětského svazu jako dodavatele paliv, kovů a materiálů, který je pro státy RVHP rozhodujícím zdrojem surovinového zajištění. Jeho dodávky kryjí téměř stoprocentně jejich dovozní potřebu nafty a surového železa, ze tří čtvrtin potřebu naftových výrobků a fosforečných hnojiv, přes 60 % potřeby bavlny, válcovaného materiálu, kamenného uhlí a manganové rudy, téměř 85 % potřebu železné rudy a z poloviny potřebu koksu a dřeva.

(Dokončení v příštím čísle.)

Doc. Ing. VLADIMÍR WACKER, CSc.

ŽIVOT STRANY, č. 10/72, 13. května 1972, str. 49. - 52.

NA POMOC LEKTORŮM A PROPAGANDISTŮM 17(107)XV

Hospodářská spolupráce členských států RVHP a socialistická ekonomická integrace

Sovětský svaz kromě toho zabezpečuje svým širokým trhem odbyt výrobků zpracovatelských odvětví ze zemí RVHP. Tím získávají tyto státy možnost krýt své dovozy surovin, paliv, materiálů a potravin. Sovětský svaz odebírá zhruba 50 % všech strojů a zařízení, jež exportují státy RVHP. Sovětský svaz zadává do členských zemí RVHP zhruba dvě třetiny svých objednávek na stroje a zařízení a odebírá z nich přibližně 70 % svého celkového dovozu průmyslového a spotřebního zboží.

Sovětský svaz je ovšem i velkým vývozcem strojů a zařízení do těchto států. V roce 1970 se podílely členské státy RVHP na sovětském strojírenském vývozu zhruba 25 %. Tyto dodávky byly zpravidla doprovázeny technickou pomocí Sovětského svazu při výstavbě národohospodářských objektů v socialistických zemích. Vysokou technickou úrovní a investiční pomocí Sovětský svaz umožnil řadě zemí rozvinout surovinovou a materiální základnu a vybudovat zpracovatelský průmysl.

V uplynulých letech rozvíjely členské státy RVHP rozsáhlou vědeckotechnickou spolupráci se Sovětským svazem, jež významně pomohla dalšímu rozvoji technického pokroku ve všech zemích socialistického společenství. Tím spíše v současné době, kdy vstupuje společenství do fáze vědeckotechnické revoluce, při potřebě koncentrace sil všech socialistických zemí, je nepyslitelné, že strukturální a jiné problémy rozvoje národního hospodářství by mohly členské státy RVHP zvládnout bez pomoci a účasti Sovětského svazu jako průmyslově rozvinuté země s vysokou úrovní vědy a techniky v nejprogresivnějších oborech, jako je např. nukleární fyzika, rozvoj kybernetiky, moderní chemie apod.

Ve zprávě o činnosti ÚV KSSS na XXIV. sjezdu soudruh L. I. Brežněv řekl: „Hospodářská integrace socialistických zemí je nový a složitý proces. Předpokládá i nový, širší přístup k mnoha hospodářským otázkám, schopnost nacházet nejracionálnější řešení, která odpovídají nejen zájmům dané země, ale všech, kdo se na spolupráci podílejí. Vyžaduje stálou orientaci na nejnovější úspěchy vědy a techniky na nejrentabilnější a technicky nejvyspělejší druhy výroby." Jednání XXIV. sjezdu KSSS stejně jako sovětská iniciativa při přípravě Komplexního programu ukazují, jaký význam Sovětský svaz problémům dalšího prohlubování spolupráce a socialistické ekonomické integrace přikládá, a naznačují i úlohu Sovětského svazu v jejím dalším vývoji.

KOMPLEXNÍ PROGRAM SOCIALISTICKÉ EKONOMICKÉ INTEGRACE ČLENSKÝCH STÁTŮ RVHP

Komplexní program přijatý na XX. zasedání RVHP je dokumentem, který má na dlouhou dobu určovat práci RVHP a vést k dalšímu plánovitému rozvoji a zdokonalování ekonomických vztahů mezi členskými státy sdruženými v RVHP. Stanoví konkrétní cesty a opatření v oblasti hospodářské a vědeckotechnické spolupráce, určuje klíčové otázky a mechanismus ekonomické integrace, jež mají být realizovány po etapách v období 15—20 let. Zdůrazňuje tedy zaměření na další prohlubování a zdokonalování spolupráce a na socialistickou ekonomickou integraci a bude tak působit stále více na hospodářský vývoj společenství RVHP i celosvětově.

Komplexní program obsahuje sladěný souhrn opatření, která lze rozčlenit do tří okruhů: opatření zdokonalující systém a mechanismus spolupráce členských států RVHP; opatření v oblasti materiální sféry; opatření organizačního charakteru, respektive institucionální.

Do oblasti tzv. systémových opatření náleží především zdokonalování plánovací činnosti členských států RVHP.

Dosud se socialistická plánovitost v oblasti vzájemné spolupráce členských států projevovala převážně v koordinaci pětiletých plánů rozvoje národního hospodářství. V nadcházející etapě spolupráce dojde k formování uceleného systému, vycházejícího z konzultací o hospodářské politice, přes prognózování a koordinaci dlouhých a pětiletých plánů až ke společnému plánování.

Výchozí základnou jsou vzájemné konzultace o základních otázkách hospodářské politiky, zejména konzultace o problémech, jež budou významně ovlivňovat rozvoj vzájemných hospodářských vztahů členských států, tedy otázky hlavních tendencí celkového rozvoje národního hospodářství, spolupráce ve vědeckotechnické politice, v sociálně ekonomické politice členských států aj. Konzultace se mají uskutečňovat jak mnohostranně v rámci orgánů RVHP, tak dvoustranně mezi zainteresovanými státy.

První fází na úseku plánování bude zpracování prognóz sociálně ekonomického a kulturního rozvoje společnosti, všeobecné ekonomické prognózy, demografické prognózy, vědecké a technické prognózy, prognózy rozvoje světového socialistického trhu atd. V současné době je již práce na prognózách značně rozvinuta. Ve stálých komisích RVHP se vypracovává několik desítek prognóz na období do roku 1935. Připravují se například prognózy o spotřebě paliv a energie až do roku 2000, o rozvoji výroby, hutnictví, některých strojírenských oborů a spotřebního zboží do roku 1985, resp. 1990.

Další fází je koordinace plánů na delší perspektivu v nejdůležitějších odvětvích národního hospodářství a druzích výroby, při které jsou naznačeny základní tendence na období 10—20 let. V současné době je koordinace na dlouhodobou perspektivu zaměřena na řešení palivové a energetické zá-

kladny, surovinovou základnu, hutnictví železa a neželezných kovů, petrochemie, na rozvoj výroby komplexních systémů strojů a přístrojů nezbytných pro rozvoj vědeckotechnické revoluce.

Rozhodující místo v systému plánování má nadále koordinace pětiletých plánů rozvoje národního hospodářství, která zahrnuje základní směry technického pokroku, rozvoje surovinové a výrobní základny, rozvoje specializace a kooperace výroby aj. Na základě výsledků této koordinace se uzavírají odpovídající mezinárodní hospodářské dohody nebo smlouvy mezi členskými státy RVHP.

Novým prvkem je společné plánování některých dohodnutých odvětví průmyslu a společných výrob. Odvětví a druhy výrob budou dohodnuty v orgánech RVHP na základě návrhů členských států. V současné době se experimentálně ověřuje společné plánování výroby některých typů obráběcích strojů, elektronické výpočetní techniky, nedostatkových plechů, trubek apod. V připravovaném návrhu mnohostranné dohody států RVHP o spolupráci v plánování některých typů obráběcích strojů programovým číslicovým řízením se předpokládá celý komplex praxí, například příprava prognóz a technických směrů vývoje a výzkumu, organizace výroby a vzájemné dodávky.

Soubor opatření v oblasti plánování je uzavírán součinností v oblasti soustavné výměny zkušeností ze zdokonalování soustav plánování a řízení národního hospodářství.

Rozvoj vědy a techniky v současné době mimořádně zrychluje budování nových vědeckých oborů a odvětví. To vyžaduje umět efektivně využívat vědeckovýzkumný aparát, který je v současné době v členských státech RVHP již velmi rozsáhlý a vysoce kvalifikovaný. Důsledné uplatňování dělby práce a nejvyšších forem specializace a kooperace v této oblasti odpovídá tendenci k internacionalizaci vědy v podmínkách vědeckotechnické revoluce.

Členské státy RVHP budou spojovat vědeckotechnický potenciál různými formami: budou soustavně konzultovat základní otázky vědeckotechnické politiky, zpracovávat vědeckotechnické prognózy na 10—15 let, kooperovat při uskutečňování vědeckotechnických výzkumů a koordinovat tyto práce, prohlubovat spolupráci na úseku vědeckotechnických informací, úzce spolupracovat při výchově vědeckých kádrů aj.

V roce 1971 bylo již uzavřeno 13 mnohostranných dohod na společné řešení vědeckých a technických výzkumů, vytvořeno 8 koordinačních středisek a stanoveni koordinátoři.

Od poloviny roku 1969 pracuje v Moskvě Mezinárodní centrum vědeckých a technických informací, které má důležitou úlohu při dalším prohlubování spolupráce v oblasti vědy a výzkumu, zejména při postupném vytváření jednotné integrované soustavy vědeckých a technických informací členských zemí RVHP.

V červnu letošního roku byla v souladu s obsahem Komplexního programu podepsána rovněž mnohostranná dohoda o spolupráci členských států RVHP v oblasti zabezpečení výzkumu speciální aparaturou a materiály. Pro realizaci konkrétních opatření ve vzájemných dodávkách, půjčování a pronajímání materiálů a vědeckých přístrojů a aparatury byly určeny speciální organizace v jednotlivých členských státech RVHP.

XXV. zasedání RVHP rozhodlo vytvořit i odpovídající institucionální podmínky pro další prohlubování a zdokonalování spolupráce členských států RVHP v oblasti vědy a techniky a přetvořit Stálou komisi RVHP pro koordinaci vědeckého a technického výzkumu ve Výbor RVHP pro vědeckotechnickou spolupráci, který bude řešit komplexněji úkoly vědeckotechnického rozvoje společenství.

Další okruh systémových opatření v Komplexním programu zahrnuje oblast zahraničního obchodu a tvorby cen. V nadcházejícím období bude věnována pozornost zejména otázce zvýšení rozsahu a stability světového socialistického trhu a rozšíření vzájemného obchodu členských států se stroji a zařízením, dlouhodobým obchodním dohodám a ročním protokolům, vypracovávání prognóz světového socialistického trhu, stanovení cen vzájemně dodávaného zboží a komplexnímu studiu otázek zdokonalování systému zahraničních obchodních cen. Konečně i otázce výzkumu metod tvorby vnitřních cen v členských státech RVHP a možnosti jejich sbližení.

Proces integrace vyvolává zákonitě potřebu upevnit plánovitý charakter mezinárodního socialistického trhu. To předpokládá neustále zdokonalovat systém vzájemné výměny zboží. Členské státy se dohodly, že směňované zboží budou členit do tří kategorií. Nejdůležitější úlohu má zboží s pevnými kontingenty. Do této skupiny náleží základní suroviny, paliva, potraviny a významné dodávky strojů, zařízení a spotřebního zboží. Do druhé skupiny patří zboží, u něhož budou určeny hodnotové kontingenty a konkrétní množství vyměňovaného zboží se stanoví v ročních protokolech nebo v kontraktech. Třetí skupinu tvoří dodávky zboží bez pevně stanovených kontingentů. Tato poslední forma má doplňkový charakter.

Součástí zahraničně obchodní problematiky je tvorba cen ve vzájemném obchodu mezi členskými státy RVHP, která bude pro nejbližší období vycházet z dosud platných principů, tzn. obchodovat na bázi světových cen očištěných od konjunkturálních vlivů kapitalistického trhu. Členské státy se dohodly, že přezkoumají možnost zdokonalení systému tvorby zahraničně obchodních cen, který by vycházel ze světových cen a zároveň stimuloval rozvoj integračního procesu. Zároveň se dohodly, že prozkoumají možnost sbližení metodologie tvorby vnitřních cen.

Na oblast cen a na oblast zahraničního obchodu úzce navazují devizově finanční vztahy. Opatření v Komplexním programu směřují k tomu, aby tyto vztahy hrály mnohem větší úlohu než dosud. Jejich další rozvoj je spjat se širším využíváním zbožně peněžních vztahů v procesu socialistické ekonomické integrace. To však neznamená, že mají rozhodující úlohu v dalším rozvoji. Jedním ze základních závěrů členských států RVHP pro uvedenou oblast je závazek stanovit v letech 1972—1974 ekonomicky zdůvodněné a vzájemně dohodnuté kursy svých národních měn nebo koeficienty ke kolektivní měně (převoditelnému rublu) a mezi sebou navzájem. Jejich pomocí se snáze bude určovat ekonomická efektivnost jednotlivých integračních akcí, zejména na úseku mezinárodní výrobní specializace a kooperace.

Převoditelný rubl ve vzájemném platebním styku členských států RVHP plní funkci zúčtovací měnové jednotky mnohostranného clearingu členských států

Mezinárodní banky hospodářské spolupráce od roku 1964. Cílem je, aby tato měnová jednotka plnila co nejdokonalejí základní funkce mezinárodní socialistické měny — funkci míry hodnoty, prostředku akumulace i platebního prostředku, a byla zabezpečována její převoditelnost a reálnost jejího kursu a zlatého obsahu.

Dále se budou v průběhu let 1971—1972 zkoumat a připravovat opatření k zavedení směnitelnosti kolektivní měny (převoditelného rublu) na národní měny a opatření ke vzájemné směnitelnosti národních měn. Tento proces bude ovšem dlouhodobější, neboť tyto otázky nelze řešit izolovaně jen v oblasti měnové. Problém je spjatý s celým komplexem ekonomických vztahů v národním hospodářství, s otázkami výroby i zahraničního obchodu aj. Dlouhodobým a perspektivním řešením je rovněž přechod k zúčtování všech druhů plateb, tj. obchodních i neobchodních, jednotným kursem měny každé země. Předpokládá to unifikaci systému tvorby cen v členských zemích RVHP — vytvoření určitých ekonomických předpokladů.

Již v průběhu příprav Komplexního programu byla přijata některá opatření ke zdokonalení platebního systému členských zemí, mj. ke zdokonalení činnosti Mezinárodní banky hospodářské spolupráce. Došlo ke zvýšení úlohy krátkodobého úvěru tím, že členské státy RVHP přijaly usnesení o stanovení ekonomicky zdůvodněných úroků u aktivních i pasivních operací s jejich diferenciací. Tento mechanismus bude stimulovat zároveň hromadění úvěrových prostředků u MBHS.

Dlouhodobé úvěrové vztahy členských států RVHP se budou i nadále rozvíjet především formou dvoustranných mezivládních úvěrů. Zároveň však došlo k významné změně vytvořením Mezinárodní investiční banky (MIB), která v roce 1971 zahájila činnost. Hlavním úkolem banky je mobilizovat finanční prostředky a poskytovat dlouhodobé a střednědobé úvěry, především na akce, jež souvisejí s rozvojem mezinárodní socialistické dělby práce, zejména na rozšiřování surovinové a palivové základny členských států RVHP a na výstavbu objektů, jež přinesou užitek všem zemím socialistického společenství.

Při výběru objektů, které budou MIB financovány, se bude přihlížet k doporučením, která vyplynou z jednání o koordinaci národohospodářských plánů v oblasti investic, specializace a kooperace výroby. Objekty, které budou Mezinárodní investiční bankou úvěrovány, musí být projektovány na moderní a vysoké světové vědeckotechnické úrovni a musí poskytovat záruky, že produkce bude mít vysokou kvalitu při nízkých výrobních nákladech. Včasné uvedení objektů do provozu a výroba na vysoké vědeckotechnické úrovni zajišťují návratnost úvěrů i splácení úroků. V zájmu zajištění rentability a respektování platební disciplíny bude banka úročit úvěry s přihlédnutím k době splatnosti úvěrů a druhu úvěru. Banka již poskytla a přislíbila několik úvěrů členským státům RVHP, mj. i Československu.

Novým prvkem v systému hospodářské spolupráce, který je zařazen v Komplexním programu, je rozvoj tzv. **přímých vztahů a mezinárodních ekonomických organizací.** V procesu rozvoje socialistické ekonomické integrace má docházet k rozšíření spolupráce ministerstev a jiných orgánů a přímých smluvních vztahů mezi hospodářskými organizacemi, vědeckovýzkumnými organizacemi aj.

Značný přínos přinesla činnost dvoustranných mezivládních výborů a komisí pro hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci. V posledních letech docházelo k stále většímu rozšiřování těchto vztahů, do nichž se postupně zapojovaly také nadpodnikové orgány ekonomické sféry, nebo i jednotlivé důležité podniky.

Komplexní program podrobně vymezuje oblasti, kam zaměřit rozšiřování přímých vztahů. Předpokládá se ovšem vyřešení řady praktických a právních otázek. Ujednání, ke kterým v rámci přímých vztahů dochází, mají být smluvně zajišťována. Z československého hlediska bude mít v těchto vztazích zřejmě významné místo střední článek řízení.

V návaznosti na přímé vztahy se řeší otázky mezinárodních ekonomických organizací, které mají plnit některé specifické úkoly v rozvoji vzájemných ekonomických vztahů mezi členskými státy RVHP.

Stěžejní částí Komplexního programu je soubor integračních opatření v oblasti materiální výroby. Tyto otázky zahrnují a dotýkají se prakticky všech národohospodářských odvětví — průmyslu, zemědělství, dopravy, stavebnictví, vodního hospodářství. V Komplexním programu jsou naznačeny cesty, metody a etapy jejich řešení a realizace těchto konkrétních akcí má posílit komplexní spolupráci v oblasti materiální výroby.

Nejvýznamnější oblastí integrace je průmysl členských států RVHP, který v současné době představuje zhruba třetinu světové průmyslové výroby. V procesu integrace se vytvoří podmínky pro jeho rozvoj na vysoké technické úrovni, pro úspory investic a vytváření optimálních kapacit vybavených progresivní technologií atd. V tomto pětiletí (1971—1975) dále poroste průmyslový potenciál členských států RVHP a průmyslová výroba společenství RVHP má vzrůst o 43—46 %, což znamená další zvýraznění úlohy průmyslu.

Integrační proces v průmyslu se bude rozvíjet jednak cestou společných akcí, například v základních surovinových a palivoenergetických odvětvích průmyslu jsou návrhy zaměřeny na mnohostrannou spolupráci, prozkoumání spol ných potřeb a určení racionálních možností jejich uspokojování. Jde především o společné využívání přírodních zdrojů jednotlivých členských států RVHP. A jednak cestou rozvoje specializace a kooperace ve zpracovatelských průmyslových odvětvích. Jde zejména o rozvinutí dlouhodobých a stabilních svazků v těch oborech, které rozhodujícím způsobem ovlivňují formování efektivní struktury národního hospodářství. V této spolupráci se budou široce uplatňovat hospodářské dohody a smlouvy o specializaci a kooperaci.

V oblasti zemědělství a výživy je v Komplexním programu sledován cíl dosáhnout zvýšení intenzity výroby zemědělských a potravinářských produktů na základě dalšího rozvoje spolupráce a zároveň efektivního využití vlastních ekonomických a přírodních podmínek každého státu.

Integrační návrhy ve sféře dopravy jsou zaměřeny na vytvoření technických, kapacitních a ekonomických předpokladů pro formování moderního, jednotného dopravního systému členských států RVHP, zejména ve směru rozvinutí progresivních způsobů trakce, nejefektivnějších způsobů přepravy hromadných substrátů, automatizace provozu dopravní sítě apod.

Celým Komplexním programem prolíná zdokonalování právní základny hospodářské a vědeckotechnické spolupráce. To plyne ze skutečnosti, že nové formy hospodářské spolupráce v integračním procesu jsou ovlivňovány státem a vyžadují odpovídající právní regulaci. Kromě toho bude do smluvních vztahů vstupovat mnohem více organizací různých typů, což vyvolává potřebu odpovídajícího uspořádání právních zásad.

Řadu úkolů Komplexního programu v právní oblasti řeší již v roce 1970 zřízená Porada zástupců členských států RVHP pro právní otázky. Kromě toho řeší např. novelizace Všeobecných montážních a servisních podmínek RVHP v Stálé komisi RVHP pro zahraniční obchod, právní problémy v oblasti vědeckotechnické spolupráce řeší výbor pro vědeckotechnickou spolupráci.

Plnění úkolů daných v Komplexním programu si vyžádalo již nyní určité institucionální změny v orgánech RVHP v zájmu dalšího prohloubení a zlepšení spolupráce v oblasti plánovací činnosti. Přeměnila se Stálá komise RVHP pro koordinaci vědeckých a technických výzkumů na Výbor RVHP pro vědeckotechnickou spolupráci. Potřeba další mnohostranné spolupráce členských zemí RVHP v oblasti spojů vedla XXV. zasedání RVHP ke zřízení Stálé komise RVHP pro telekomunikace a pošty. Kromě toho byla vytvořena — jako interní orgán výkonného výboru — pracovní skupina pro otázky cen, ve které pracují příslušní ministři členských států RVHP.

Již na XXIII. zasedání RVHP v roce 1969 došlo k vyjasňování některých pasáží Statutu RVHP, zejména vymezení otázky zainteresovanosti na opatřeních uskutečňovaných členskými státy RVHP. V Komplexním programu je tento problém řešen především ustavením principu tzv. pozitivní zainteresovanosti, ze kterého budou členské státy RVHP při rozvíjení procesu ekonomické integrace a vzájemných hospodářských vztahů napříště vycházet. To znamená, že se budou snažit dospět především k takovým formám hospodářské spolupráce, které by umožnily všem členským zemím se jí zúčastnit. Avšak neúčast jednoho nebo několika států v určitých opatřeních nebude překážkou pro zainteresované státy uskutečňovat společnou činnost, na níž se dohodly. Kromě toho neúčast některých států v určitých opatřeních nemá mít rovněž vliv na spolupráci a kooperaci s nimi v jiných oblastech činnosti, nebo na možnost budoucí účasti těchto států v různých formách na těch opatřeních, na nichž se zpočátku nepodílely. Uvedení této zásady do činnosti orgánů RVHP znamená velký krok vpřed ve srovnání s dřívějším údobím. Komplexní program dává také základ pro zdokonalení vztahů mezi orgány RVHP a mezistátními ekonomickými organizacemi socialistických států, jejichž činnost bude koordinována s činností RVHP.

Soubor integračních opatření ve všech sférách spolupráce členských států RVHP, uvedený v Komplexním programu, není zdaleka uzavřený. Nové zkušenosti a ekonomický rozvoj zemí budou neustále vyvolávat potřebu řešit další naléhavé úkoly, jež potřebují úzkou spolupráci členských států. Proto i z pojetí Komplexního programu plyne, že bude stále doplňován a zpřesňován.

Doc. ing. VLADIMÍR WACKER, CSc.

ŽIVOT STRANY, č. 10/72, 13. května 1972, str. 49. - 52.